

Robert Stępień (UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

ORCID: 0000-0003-3453-4185

Pokasacyjne losy ostatnich zakonników z klasztoru Benedyktynów na Świętym Krzyżu

DOI: 10.25951/8463

STRESZCZENIE

Artykuł przedstawia losy ostatnich zakonników z klasztoru Benedyktynów na Świętym Krzyżu po supresji w 1819 r. Główną część tekstu stanowią biogramy zakonników, które w sposób faktyczny porządkują wiedzę na temat życia i działalności poszczególnych osób. Podstawowy materiał źródłowy stanowiły akta klasztoru i kościoła na Łysej Górze, teczki personalne księży, schematyzmy diecezjalne i zakonne oraz księgi metrykalne i akta parafialne. Ostatni benedyktyni świętokrzyscy po kasacji w większości podjęli pracę duszpasterską w ośrodkach parafialnych na terenie kilku diecezji. Część z nich znalazła zajęcie przy kościołach poklasztornych. Niektórzy jednak pozostali we wspólnocie zakonnej, przenosząc się do klasztoru w Pułtusk czy też powracając na Święty Krzyż, aby nieść posługę duchową dla pielgrzymów przybywających do sanktuarium. Nie wszyscy jednak po supresji potrafili odnaleźć się w nowej dla nich rzeczywistości.

SŁOWA KLUCZOWE: benedyktyni, Święty Krzyż, klasztor, kasata, losy osobiste, XIX w.

SUMMARY

The Post-Dissolution Fate of the Last Monks from the Benedictine Monastery on Święty Krzyż Mountain (Holy Cross Mountain)

The article discusses the history of the last monks from the Benedictine monastery on Święty Krzyż after its dissolution in 1819. The essential part of the text are the biographical notes of the monks, which in a factual way organize the knowledge about their life and activities. The primary source material for the research were the records of the monastery and church in Łysa Góra, personal files of priests, diocesan and religious orders schematizms, parish registers and records. After the dissolution of the monastery, most of the Benedictine monks took up work in parishes in several dioceses, some of them moved to former monastery churches. Others, however, moved to the monastery in Pułtusk or returned to Święty Krzyż

to provide spiritual assistance to the pilgrims coming to the sanctuary. Not everyone, though, was able to come to terms with the life in the new reality.

KEYWORDS: the Benedictines, Święty Krzyż (Holy Cross), monastery, dissolution, personal history, 19th century.

Wprowadzenie

Historia klasztoru i sanktuarium na Świętym Krzyżu doczekała się wielu opracowań naukowych, w tym pozycji monograficznych, których napisanie poprzedziły gruntowne, analityczne badania źródłowe¹. Dzieje opactwa świętokrzyskiego w okresie dziewiętnastowiecznych kasat klasztornych również stanowiły przedmiot dociekań i rozważań naukowych, prowadzonych w ostatnich latach w ramach zespołowych projektów badawczych, jak też organizowanych przy okazji konferencji, seminariów i sympozjów. Należy wspomnieć, że badania nad szeroko ujmowanym dziedzictwem kulturowym Świętego Krzyża prowadzi interdyscyplinarny zespół pod przewodnictwem Krzysztofa Brachy, działający od 2012 r. przy Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach. Zespół organizuje cykliczne spotkania naukowe, których materiały są publikowane w specjalnej serii wydawniczej pt. *Debaty świętokrzyskie*. Trzeci tom wydawnictwa zawiera teksty będące pokłosiem konferencji zorganizowanej w dwóchsetlecie kasaty klasztoru Świętego Krzyża, której tematyka dotyczyła szeroko rozumianej genezy i następstw dekretu kasacyjnego z 1819 r.² Nowy impuls dla badań nad przebiegiem i konsekwencjami kasaty klasztoru świętokrzyskiego przyniósł projekt realizowany w latach 2012–2016 pod kierunkiem Marka Derwicha. Podstawowym celem tego przedsięwzięcia było zinventaryzowanie i opracowanie dziedzictwa kulturowego, pozostałego po skasowanych klasztorach na ziemiach dawnej Rze-

¹ Zob. zestawienia bibliograficzne zawarte w pracach: B. Piotrowska, *Święty Krzyż w piśmiennictwie. Katalog wystawy*, Kielce 2006; K. Bracha, *Święty Krzyż w badaniach interdyscyplinarnych. Komentarz i bibliografia za lata 1986–2017*, w: *Z przeszłości opactwa łysogórskiego. Materiały sympozjum, które odbyło się w dniach 26–27 maja 1986 r. w klasztorze na Świętym Krzyżu*, w 50. rocznicę przybycia Misjonarzy Oblatów MN do pobenedyktynskiego opactwa na Świętym Krzyżu, red. K. Bracha, J. Różański, M. Marczevska, Kielce 2018, s. 133–172.

² *Debaty świętokrzyskie*, vol. 3, „200 lat kasaty Świętego Krzyża. Kasata opactwa benedyktyńskiego ze Świętego Krzyża na Łyścu w 1819 r. Przyczyny, przebieg i konsekwencje”. *Materiały z konferencji odbytej na Św. Krzyżu w dniach 31.05–1.06.2019 r.*, red. K. Bracha, Kielce 2020.

czypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX w. W ramach projektu wydano wiele prac naukowych, które poszerzyły wiedzę na temat losów i znaczenia dziedzictwa materialno-duchowego benedyktynów świętokrzyskich³. Oddzielnych studiów nadal jednak wymagają niektóre aspekty kasaty klasztoru, związane choćby z jego majątkiem i gospodarką⁴, ale też losem rozproszonego wyposażenia i utensyliów.

Wzmianki na temat pokasacyjnych losów ostatnich zakonników zgromadzenia świętokrzyskiego pojawiały się w różnych publikacjach naukowych. Jako jeden z pierwszych informacje na ten temat przedstawił ks. Józef Gacki, autor dziewiętnastowiecznej, pionierskiej monografii dziejów opactwa świętokrzyskiego⁵. Jego ustalenia zostały przyjęte przez kolejnych badaczy i z pewnymi uzupełnieniami pojawiały się w nowszej literaturze, zwłaszcza w pracach Franciszka Borowskiego⁶, Piotra Pawła Gacha⁷ oraz Mariana Kaniora⁸. W dotychczasowych badaniach na ogół ograniczano się do zestawienia informacji o losie benedyktynów świętokrzyskich bezpośrednio po zakończeniu czynności kasacyjnych. Główną uwagę kierowano przy tym na osoby sprawujące urzędy i funkcje klasztorne.

³ Zob. dorobek wydawniczy projektu na stronie internetowej <http://www.kasaty.uni.wroc.pl>, w tym m.in. prace: *Kasaty klasztorów na obszarze dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów i na Śląsku na tle procesów sekularyzacyjnych w Europie*, t. 1–4, red. M. Derwich, Wrocław 2014 (Opera ad Historiam Monasticam Spectantia. Series I: Colloquia 8/1–IV); J. Kaliszuk, *Codices deperditi. Średniowieczne rękopisy łacińskie Biblioteki Narodowej utracone w czasie II wojny światowej*, t. 1–3, Wrocław 2016 (Dziedzictwo Kulturowe po Skasowanych Klasztorach, red. M. Derwich, 8/1–3), oraz zawartość czasopisma „Hereditas Monasteriorum”.

⁴ Por. Ł. Janeczek, *Gospodarka w dobrach skasowanego klasztoru oo. Cystersów w Koprzywnicy w latach 1819–1864*, Zielona Góra 2019; K. Stalmach, *Kasata klasztoru benedyktynów sieciechowskich w 1819 r. i zarząd ich majątkiem w okresie konstytucyjnym (1819–1831)*, Garbatka Letnisko 2020.

⁵ J. Gacki, *Benedyktyński klasztor Świętego Krzyża na Łysej Górze*, Warszawa 1873. Zob. też: W. Pestka, *Jak mało... ks. Józef Gacki (1805–1876) – zarys biografii*, Radom 2012.

⁶ F.T. Borowski, *Dekret kasacyjny z roku 1819 i jego wykonanie w stosunku do zakonów diecezji sandomierskiej*, „Studia Sandomierskie” 2011, t. 18, nr 1, s. 7–162.

⁷ P.P. Gach, *Kasaty zakonów na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i Śląska 1773–1914*, Lublin 1984, s. 110–115; tenże, *Struktury i działalność duszpasterska zakonów męskich na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i Śląska w latach 1773–1914*, Lublin 1999, s. 294–295; tenże, *Opactwo i sanktuarium Świętego Krzyża w epoce kasat zakonnych (XVIII–XIX wiek)*, w: *Klasztor na Świętym Krzyżu w polskiej kulturze narodowej*, red. D. Olszewski, R. Gryz, Kielce 2000, s. 155, 162; tenże, *Opactwo i sanktuarium benedyktynów na Świętym Krzyżu w XVIII i XIX wieku*, w: *Z przeszłości opactwa*, s. 60–61.

⁸ M. Kanior, *Końcowe dzieje Polskiej Kongregacji Benedyktyńskiej Świętego Krzyża (1772–1864)*, „Analecta Cracoviensia” R. 14, 1982, s. 597–598; tenże, *Polska Kongregacja Benedyktyńska Świętego Krzyża 1709–1864*, Kraków 2000, s. 264–265.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie losów ostatnich członków zgromadzenia świętokrzyskiego po kasacie w 1819 r. Główną część tekstu stanowią biografie zakonników, które w sposób faktograficzny porządkują wiedzę na temat życia i działalności poszczególnych osób. Zawartość biografów obejmuje informacje dotyczące m.in. daty urodzenia i miejsca pochodzenia każdego z zakonników, czasu ich wstąpienia do klasztoru, złożenia profesji zakonnej, przyjęcia święceń kapłańskich oraz pełnionych funkcji klasztornych. Szczególną uwagę zwrócono na dalsze, pokasacyjne koleje ich życia, w tym na miejsca, w których przebywali, urzędy, jakie sprawowali, oraz wiek, w jakim przyszło im zakończyć ziemską wędrówkę życia. Podstawowym materiałem źródłowym były akta kościoła i klasztoru benedyktyńskiego na Łysej Górze przechowywane w zasobie Archiwum Diecezji Sandomierskiej⁹. Ważne informacje zachowały się w teczkach personalnych księży diecezji sandomierskiej, aktach służby i śmierci kapłanów, wykazach duchowieństwa oraz w aktach wizytacji dziekańskich. Aby ustalić miejsca, w których zakonnicy pełnili posługę duszpasterską, przeanalizowano zawartość schematyzmów diecezjalnych i ksiąg metrykalnych oraz akta poszczególnych parafii. Podstawowe znaczenie dla ustalenia składu personalnego klasztoru w momencie kasaty stanowiły akta urzędowe ilustrujące przebieg okupacji i ewakuacji klasztoru, przechowywane w zasobie Archiwum Państwowego w Radomiu¹⁰. Biografie niektórych zakonników świętokrzyskich zostały częściowo opracowane w słownikach biograficznych księży diecezji sandomierskiej¹¹ oraz diecezji tarnowskiej¹². W artykule starano się dokonać weryfikacji i uzupełnienia informacji tam zawartych.

⁹ Archiwum Diecezji Sandomierskiej (dalej: ADS), sygn. Z-35, Z-36, Z-37, Z-38, Z-39 (tytuły wykorzystanych w pracy jednostek archiwalnych zostały wymienione w bibliografii artykułu). Składam serdeczne podziękowania ks. Emilowi Hapakowi za nieocenioną pomoc okazaną podczas korzystania z zasobu ADS.

¹⁰ Archiwum Państwowe w Radomiu (dalej: APR), Zarząd Rolnictwa i Dóbr Państwowych Guberni Radomskiej, Kieleckiej, Lubelskiej i Siedleckiej (dalej: ZDP), Sukcesje, sygn. 1456–1458.

¹¹ B. Stanaszek, R. Nowakowski, *Słownik biograficzny księży diecezji sandomierskiej XIX–XX w.*, t. 1–2, Sandomierz 2014–2015; B. Stanaszek, R. Nowakowski, P. Tylec, *Słownik biograficzny księży diecezji sandomierskiej XIX–XX w.*, t. 3–4, Sandomierz 2017–2019 (dalej: *Słownik biograficzny księży*).

¹² A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786–1985*, t. 1–4, Tarnów 1999–2004.

Przebieg kasaty klasztoru świętokrzyskiego

Na podstawie dekretu supresyjnego, wydanego 17 kwietnia 1819 r. w imieniu prymasa Franciszka Skarbka-Malczewskiego, klasztor świętokrzyski znalazł się w grupie domów zakonnych przeznaczonych do całkowitej likwidacji¹³. Realizację dekretu powierzono specjalnej komisji zwanej Deputacją Spraw Zniesionych Instytutów Duchownych, która opracowała projekt tymczasowej administracji funduszy suprymowanych oraz wydała instrukcje, dzięki którym znoszenie klasztorów i przejmowanie ich mienia w zarząd państwowy miało się odbywać jednolicie w całym Królestwie Polskim. Zgodnie z tym projektem komisje wojewódzkie zostały zobowiązane do wyznaczenia komisarzy delegowanych do wykonania czynności okupacji, lustracji dóbr oraz ewakuacji instytucji podlegających supresji. W pierwszym etapie kasaty komisarze mieli przygotować dokładny opis stanu klasztornych zabudowań, nieruchomości, folwarków, dochodów, funduszy, długów i ciężarów gruntowych. Podczas pobytu w klasztorach mieli zapoznać zakonników z treścią edyktu kasacyjnego oraz upoważnieniem do przejścia majątku klasztornego na rzecz Funduszu Ogólnego Religijnego¹⁴.

Komisarze okupacyjni klasztoru świętokrzyskiego, Józef Czekajowicz, proboszcz bodzentyński, i Wincenty Rogójski, delegat świecki, czynności kasacyjne rozpoczęli 11 czerwca 1819 r. Lista członków konwentu świętokrzyskiego, sporządzona przez komisarzy kilka dni później, 16 czerwca, zawiera nazwiska 27 zakonników, z których 18 miało święcenia kapłańskie, 7 było klerykami, a 2 braćmi zakonnymi (zob. tabela 1)¹⁵. Należy zauważyć, że podczas sporządzania listy w klasztorze obecnych było tylko 17 zakonników, pozostali w większości przeby-

¹³ M. Kośka, *Dekret abpa Franciszka Skarbka-Malczewskiego z 17 IV 1819 r. w sprawie supresji klasztorów w Królestwie Polskim*, „Hereditas Monasteriorum” 2016, t. 8, s. 367–378.

¹⁴ F.T. Borowski, *Dekret kasacyjny*, s. 60–63; P. P. Gach, *Opactwo i sanktuarium Świętego Krzyża*, s. 154–155.

¹⁵ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 213–214; por. sygn. 1456, k. 16v–17 (gdzie niektóre informacje zostały pominięte lub błędnie przepisane). Należy zauważyć, że skład zgromadzenia świętokrzyskiego w okresie przedkasacyjnym podlegał ciągłej zmianie. Zob. *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis in Dioecesi Kielcensi Reperebilis* (1819), b.p. (Monasterium Ordinis S. Benedicti ad S. Cruce in calvo monte), gdzie dodatkowo wymieniono nazwiska kilku profesów sieciechowskich, którzy byli wykładowcami i słuchaczami studium zakonnego na Świętym Krzyżu. Zob. też: J. Gacki, *Benedyktyński klasztor*, s. 132; P.P. Gach, *Zakony w diecezji kieleckiej 1805–1914*, „Nasza Przeszłość” 1983, t. 59, s. 165–213; tenże, *Opactwo i sanktuarium benedyktynów*, s. 61–62, gdzie wykazano, jak zmieniała się liczebność zakonników świętokrzyskich na przełomie XVIII i XIX w.

wali na placówkach parafialnych w roli wikariuszy i proboszczów. Jeden mnich od 8 lat przebywał w Galicji, inny z woli przełożonych przeniósł się do klasztoru sieciechowskiego. Niemal wszyscy benedyktyni, poza osobą opata, odbyli nowicjat w klasztorze na Łysej Górze. Zdecydowana większość członków zgromadzenia pochodziła z terenu Królestwa Polskiego. Niektórzy z nich jako miejsce pochodzenia wskazali miejscowości w bliskiej odległości klasztoru na Łysej Górze. Pojedynczy zakonnicy przybyli do klasztoru z terenu Galicji. Średnia wieku zakonników świętokrzyskich oscylowała w granicach 43 lat. Najstarszy zakonnik miał ponad 80 lat, najmłodszy 19. Sześćdziesiąty rok życia przekroczyło 6 zakonników, a 7 miało mniej niż 25 lat.

Do przeprowadzenia ewakuacji klasztoru, podobnie jak wcześniej dla czynności okupacji, wyznaczani byli dwaj komisarze – świecki i duchowny. Po przyjeździe do klasztoru sporządzali oni listę osób, którym przysługiwała kompetencja z funduszu religijnego¹⁶. Każdy z zakonników przedstawiał deklarację o swoich zamiarach na przyszłość, zgodnie z którą przyznawano mu ustaloną wysokość rocznej pensji. Czynności ewakuacyjne klasztoru świętokrzyskiego rozpoczęły się na początku sierpnia 1820 r. Stefan Pomianowski, komisarz obwodu opatowskiego, i Weremund Mołętowski, dziekan opatowski i proboszcz nowosłupski, poinformowali zakonników o przepisach kwalifikacji do pobierania kompetencji¹⁷. Protokolarnie odebrali też deklaracje w sprawie przyszłości poszczególnych osób¹⁸. Informacje udało się uzyskać o 23 osobach, nie licząc opata, w tym o 2 zakonnikach (Augustyn Kędziński i Hilary Kasperowicz), którzy w okresie kasaty przynależeli do zgromadzenia benedyktynów sieciechowskich¹⁹. Aktualny przeor Eligiusz Słabowski poinformował, że 4 kleryków jeszcze przed ewakuacją klasztoru przyjęło w Sandomierzu święcenia prezbiteratu²⁰. Dodał również, że w zgromadzeniu pozostaje brat laik (Ambroży Królikowski), który zgodnie z przepisami kwalifikuje się do jednorazowego wynagrodzenia, po którego otrzymaniu powróci do stanu osób świeckich. Trzech mnichów jeszcze w 1819 r. przeniosło się do klaszto-

¹⁶ E.T. Borowski, *Dekret kasacyjny*, s. 75.

¹⁷ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 130–142.

¹⁸ Tamże, s. 142–160, 256–269. Komisarza Pomianowskiego w późniejszym czasie zastąpił adiunkt obwodowy Kołakowski.

¹⁹ Deklaracji nie złożyło 6 członków zgromadzenia świętokrzyskiego. Byli to Szczepan Wepiński, Wincenty Szczytyński, Gerard Felkier, Chrystyn Sroczyński, Eligiusz Słabowski oraz Donat Czernski.

²⁰ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 142–143. Byli to Kajetan Wróblewski, Adam Dychalski, Emeryk Skarzyński i Tomasz Dudziński. Zob. ADS, sygn. Z-37, k. 176.

ru Benedyktynów w Pułtusku²¹. Jeden benedyktyn złożył deklarację wyjazdu w rodzinne strony do Galicji do archidiecezji lwowskiej²². Dwóch zakonników zgłosiło się do utrzymywania nabożeństwa na Świętym Krzyżu. Kilkunastu zakonników znajdowało się już na placówkach duszpasterskich, ale części z nich z racji niskiego uposażenia przysługiwała dopłata do kwoty przyznanej kompetencji.

Tabela 1. Lista osób tworzących zgromadzenie klasztoru świętokrzyskiego 16 czerwca 1819 r.

Imię i nazwisko zakonnika	Urząd klasztorny	Wiek	Data wstąpienia do klasztoru świętokrzyskiego	Miejsce pochodzenia
1	2	3	4	5
Józef Jan Nepomucen Niegolewski	opat	76	4 IV 1779	–
Izydor Grylewicz	przeor	46	25 IV 1789	Kielce
Szczepan Wepliński	podprzeor	77	25 XII 1795	Nowa Słupia
Wincenty Szczytyński	dziekan	86	11 III 1757	Lechówek
Weremund Mołętowski	doktor teologii	56	8 III 1780	–
Wiktor Berger	–	62	17 I 1776	Kielce
Hugo Jopkiewicz	doktor teologii	44	25 IV 1788	Sandomierz
Maurycy Krzemiński	–	48	15 I 1789	Sandomierz
Paulin Gosławski	–	47	23 VI 1789	Kunin
Beda Wolski	kustosz	56	27 V 1797	Czajęcice
Eligiusz Słabowski	–	48	27 XII 1800	Sandomierz
Gerard Felkier	–	73	6 I 1801	Galicja
Euzebi Czernski	–	36	18 I 1802	Kielce
Chrystyn Sroczyński	–	35	14 XI 1802	Padwa
Grzegorz Kędzierski	–	35	6 II 1803	Waśniów
Bernard Suwalski	provisor, sekretarz	33	20 VIII 1806	Jeżów
Jan Krupiński	–	27	26 XII 1813	Morawczyna
Hieronim Wilczyński	–	28	28 XII 1813	Iwaniska

²¹ Byli to Wawrzyniec Bojakowski, Augustyn Skórzyński i Justus Czechowicz.

²² Był to Jan Krupiński. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 157, 262–263, 268–269.

1	2	3	4	5
Kajetan Wróblewski	kleryk	24	25 VII 1815	Chodel
Emeryk Skarzyński	kleryk	21	30 VII 1815	Radom
Wawrzyniec Bojakowski	kleryk	21	30 VII 1815	Radom
Tomasz Dudziński	kleryk	23	28 XI 1815	Nieskurzów
Adam Dychalski	kleryk	24	28 XI 1815	Nowa Słupia
Justus Czechowicz	kleryk	19	13 XII 1815	Koprzywnica
Augustyn Skórzyński	kleryk	32	3 V 1816	Radom
Donat Czernski	brat	77	5 VIII 1800	Łęczycza
Ambroży Królikowski	brat	20	3 XII 1816	Jeżów

Źródło: APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1457, s. 213–214. Por. sygn. 1456, k. 16v–17.

Jesienią 1820 r. ostatni benedyktyni opuścili zabudowania klasztorne, mając jednak nadzieję na przywrócenie skasowanego klasztoru. Relikwiarz z Drzewem Krzyża Świętego przeniesiono do kościoła parafialnego w Nowej Słupi²³. W maju 1821 r. kilku zakonników powróciło na Święty Krzyż, aby odprawiać nabożeństwa i nieść posługę duchową ludowi pielgrzymującemu do sanktuarium. Było to możliwe dzięki staraniom wspomnianego już Weremunda Mołętowskiego oraz biskupa Adama Prospera Burzyńskiego, który wyjednał u władz świeckich takie zezwolenie dla 3 zakonników. Początkowo byli nimi Hilary Kasperowicz, Eligiusz Słabowski oraz Hieronim Wilczyński²⁴. Później w miejsce Kasperowicza pojawił się Tomasz Dudziński. Dołączyli też do nich emeryci Beda Wolski i Wiktor Berger. W 1829 r. z klasztoru w Pułtusku powrócił Wawrzyniec Bojakowski. Posługę na Świętym Krzyżu benedyktyni pełnili do śmierci Tomasza Dudzińskiego w 1854 r. Następnie funkcje administracyjne kościoła na Łysej Górze sprawowało 3 byłych zakonników z klasztoru sieciechowskiego: Kazimierz Lipowski, Antoni Kowalski i Adam Staszewski²⁵. Pozostali członkowie konwentu świętokrzyskiego, opuściwszy klasztor, w większości podjęli pracę duszpasterską w placówkach parafialnych na terenie kilku istniejących wówczas diecezji. Niektórzy z nich dalszy los związali z prepozyturami klasztorowymi w Nowej Słupi, Wierzbniku, Konieńmłotach oraz Wąwolnicy. O tym, jak różne były dzieje benedyktynów świętokrzyskich po kasacji klasztoru, dowodzą opracowane biogramy zakonników.

²³ Tamże, s. 170; ADS, sygn. Z-37, k. 122.

²⁴ ADS, sygn. Z-37, k. 197–198, 200.

²⁵ R. Stępień, *Losy benedyktynów sieciechowskich po kasacji opactwa w 1819 roku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2018, t. 110, s. 357–379.

Biogramy ostatnich zakonników z klasztoru świętokrzyskiego

Berger Wiktor urodził się w latach pięćdziesiątych XVIII w. w Kielcach jako syn Wawrzyńca i Marianny z domu Surmackiej²⁶. W 1777 r. złożył profesję zakonną w klasztorze Benedyktynów na Świętym Krzyżu²⁷. Święcenia kapłańskie przyjął w 1780 r. z rąk biskupa Franciszka Podkańskiego, sufragana krakowskiego²⁸. W klasztorze sprawował funkcje kustosa, prowizora, magistra nowicjatu oraz depozytariusza. Pełnił też posługę duszpasterską w prepozyturach klasztornych, m.in. w Koniemłotach²⁹. W 1808 r. został proboszczem w Wierzbniku (obecnie parafia pw. Trójcy Świętej w Starachowicach), gdzie pozostał po kasacie klasztoru

²⁶ Nazwisko zakonnika zapisywano również w formie „Bergier”. W materiale źródłowym zachowały się różne daty jego urodzenia. Data 17 stycznia 1757 r. występuje w wykazach osobowych domów zakonnych należących do benedyktyńskiej Kongregacji św. Krzyża; zob. Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie (dalej: BUW), Gabinet Starych Druków (dalej: GSD), sygn. 4g.18.6.404/XVIII/I; sygn. 4g.18.7.198/XVIII/I; sygn. 4g.4.9.22/XVIII/I; sygn. 4g.18.4.58/XVIII/I; sygn. 4g.15.4.160/XVIII/I; sygn. 4g.15.4.159/XVIII/I; sygn. 4g.18.6.403/XVIII/I. Por. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213 (w 1819 r. miał mieć 62 lata); sygn. 1458, s. 146 (w 1820 r. – 65 lat); ADS, sygn. Z-37, k. 65v (w 1820 r. – 64 lata). Akt zgonu wzmiankuje, że zmarł w wieku 79 lat, co wskazuje na rok urodzenia 1754, który potwierdzają też: ADS, sygn. Z-36, s. 374-375; sygn. W-20, k. 303. Niestety nie udało się odnaleźć aktu chrztu zakonnika. Z kolei 27 stycznia 1765 r. urodził się Franciszek Salezy Berger, syn Wawrzyńca i Marianny, zapewne brat Wiktora Bergera. 26 lutego 1753 r. Wawrzyniec Bejgier i Marianna Surmacka zawarli związek małżeński. Zob. Archiwum Diecezjalne w Kielcach (dalej: ADK), Księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej w Kielcach (Katedra), sygn. 117, Księga chrztów 1763–1765, s. 45; sygn. 151, Księga małżeństw 1718–1753, s. 428–429; <https://metryki.genbaza.pl/genbaza,list,58259,1> (dostęp: 22.02.2022).

²⁷ W aktach wzmiankowane są różne daty dołączenia Wiktora Bergera do konwentu świętokrzyskiego. Por. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213 (rok 1776); sygn. 1458, s. 146 (informacja, że w 1820 r. od 45 lat był w klasztorze); ADS, sygn. Z-36, s. 374–375 (rok 1774); sygn. PR-344, s. 57 (rok 1773 lub 1775); sygn. FB-39, s. 124 (rok 1775). Zob. też: R. Nowakowski, *Przed 200-leciem Diecezji Sandomierskiej. Kapłani pierwszego stulecia. (Excerpta archivalia)*, „Kronika Diecezji Sandomierskiej” R. 104, 2011, nr 7–8, s. 659–660 (1773 r.); *Słownik biograficzny księży*, t. 1, s. 49 (1775 r.). W katalogu Kongregacji św. Krzyża z 1780 r. odnotowano, że Wiktor Berger był diakonem w klasztorze w Horodyszczu. Zob. BUW, GSD, sygn. 4g.18.6.404/XVIII/I. Na temat zachowanych schematyzmów zakonu benedyktynów zob. E. Chomentowska, *Schematyzmy zakonów męskich z ziem dawnej Rzeczypospolitej z lat 1718–1918. Studium źródłoznawcze*, Lublin 2016; też, *Bibliografia schematyzmów zakonów męskich z ziem dawnej Rzeczypospolitej z lat 1718–1918*, Lublin 2016.

²⁸ ADS, sygn. W-17, k. 482; sygn. W-20, k. 303. W katalogach Kongregacji św. Krzyża jako datę przyjęcia święceń kapłańskich przez Wiktora Bergera podawano 1781 r.

²⁹ ADS, sygn. FB-39, s. 124; J. Gacki, *Benedyktyński klasztor*, s. 179.

do 1826 r. Wtedy zrezygnował z probostwa i zamieszkał jako emeryt na Świętym Krzyżu, gdzie spędził ostatnie lata życia³⁰. W 1827 r. został tymczasowo ustanowiony przełożonym zakonników³¹. Zmarł 28 lutego 1833 r.³²

Bojakowski Wawrzyniec, imię chrzestne Leon, urodził się 11 kwietnia 1799 r. w Woli Gołębiowskiej w pobliżu Radomia jako syn Wawrzyńca i Zuzanny³³. Nauki szkolne pobierał w radomskich szkołach księży bernardynów i księży pijarów. Do klasztoru na Świętym Krzyżu wstąpił w 1815 r. Po kasacie w 1819 r. przeniósł się do klasztoru Benedyktynów w Pułtusku, gdzie w 1822 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1821–1829 był profesorem szkoły wojewódzkiej w Pułtusku, gdzie nauczał kaligrafii, łaciny, arytmetyki i geometrii³⁴. W 1829 r. powrócił do klasztoru na Świętym Krzyżu³⁵. W 1839 r. został administratorem parafii w Nowej Słupi, a w roku następnym jej proboszczem³⁶. Zmarł po dłuższej chorobie 16 maja 1850 r. w wieku 51 lat³⁷.

³⁰ ADS, sygn. PR-344, s. 73, 78, 80.

³¹ ADS, sygn. Z-36, s. 95, 101, 106.

³² Archiwum Państwowe w Kielcach (dalej: APK), Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 57, s. 96, nr 26 (w akcie zgonu podano imiona rodziców zmarłego).

³³ W księgach metrykalnych parafii św. Jana Chrzciciela w Radomiu, w której skład wchodziła Wola Gołębiowska, pod datą 12 kwietnia 1799 r. zapisano akt chrztu Leona, syna Wawrzyńca i Zuzanny Bujak. Zob. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HY-6553-ZQX?i=4&wc=9TM4-92H%3A21713801%2C63533401%2C22169502&cc=1407440>, (dostęp: 20.02.2022). Zob. też: D. Kupisz, *Staropolski zasób archiwalny parafii św. Jana Chrzciciela w Radomiu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2019, t. 111, s. 185–202. W aktach supresji klasztoru nazwisko zakonnika zapisano jako „Bujakowski”. Forma „Bojakowski” zdecydowanie częściej występuje w innych dokumentach, ale też sam zakonnik swoje nazwisko zapisywał w ten sposób.

³⁴ Biblioteka Jagiellońska w Krakowie (dalej: BJ), Starodruki, sygn. 103726 II; *Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskiem 1824*, R. 1, wyd. J.A. Radomiński, Warszawa 1824, s. 182; *Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskiem 1826*, R. 2, wyd. J.A. Radomiński, Warszawa 1826–1827, s. 296; R. Gerber, *Szkoła wojewódzka księży benedyktynów w Pułtusku (1815–1831)*, w: *Pułtusk. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. 2, Warszawa 1975, s. 163, 165.

³⁵ Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Pułtusku (dalej: APW OP), Archiwum konwentu plocko-pułtuskiego benedyktynów, sygn. 364, k. 16–16v; ADS, sygn. Z-36, s. 282–283; *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1830 confecta*, s. 102.

³⁶ ADS, sygn. FB-79, k. 2–3; sygn. F-297, s. 1014–1015; sygn. F-298, s. 143–144, 599–602 (inna data narodzin zakonnika – 4 października 1801); *Słownik biograficzny księży*, t. 4, s. 340 (błędna informacja, że wstąpił do klasztoru w Świeciechowie); J. Wiśniewski, *Dekanat opatowski*, Radom 1907, s. 410 (s. 203 – wymieniony w spisie plebanów parafii Grzegorzowice).

³⁷ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 85, s. 111, nr 42 (zawiera informację, że zmarł w wieku 56 lat); ADS, sygn. F-305, k. 89.

Czechowicz Justus, imię chrzestne Kacper, urodził się w 1800 r. w Koprzywnicy³⁸. Do klasztoru świętokrzyskiego wstąpił w 1815 r. Po supresji klasztoru dołączył do zgromadzenia benedyktynów w Pułtusku³⁹. Nie znamy okoliczności, w jakich znalazł się w Słabuszewicach w parafii Malice Kościelne, gdzie zmarł 12 września 1824 r.⁴⁰

Czerski Euzebi, imię chrzestne Maciej, urodził się w 1782 r. w Kielcach, gdzie też pobierał nauki szkolne⁴¹. Do klasztoru Benedyktynów na Łysej Górze wstąpił w 1802 r.⁴² W 1810 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk Wojciecha Górskiego, biskupa kieleckiego⁴³. W 1816 r. przez kilka miesięcy pełnił funkcję komendarza parafii w Wąwolnicy⁴⁴. Tuż przed kasatą przebywał we wsi Baszowice należącej do klasztoru świętokrzyskiego⁴⁵. Po supresji do 1821 r. pełnił funkcję wikariego w parafii Waśniów⁴⁶. Następnie administrował parafią we Włoszczowie⁴⁷. Od stycznia do czerwca 1823 r. był administratorem parafii w Rembieszycach⁴⁸, a w latach 1825–1826 zarządzał parafią Mnichów⁴⁹. W latach 1827–1828 admini-

³⁸ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213; sygn. 1458, s. 159.

³⁹ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 159; ADS, sygn. Z-37, k. 66. Zob. *Catalogi et elenchi universi cleri Dioecesis Plocensis*, t. 1, 1772–1830, oprac. M.M. Grzybowski, Płock 2010, s. 177, 225, 250, 281.

⁴⁰ Archiwum Państwowe w Kielcach Oddział w Sandomierzu, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej w Malicach Kościelnych, sygn. 15, s. 42, nr 114.

⁴¹ W niektórych dokumentach podpisywał się jako Maciej Euzebi Rawicz Czerski, co wskazuje, że zakonnik wywodził się ze stanu szlacheckiego.

⁴² APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213. Por. sygn. 1458, s. 151 (informacja, że w 1820 r. od 14 lat był w klasztorze); ADS, sygn. Z-36, s. 375 (data wstąpienia do klasztoru to 1800 r.).

⁴³ ADS, sygn. W-15, k. 49–49v; sygn. FC-89, s. 251.

⁴⁴ Archiwum Państwowe w Lublinie (dalej: APL), Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Wąwolnicy, sygn. 4.

⁴⁵ ADS, sygn. Z-37, k. 23–26.

⁴⁶ ADS, sygn. Z-37, k. 171–172; sygn. W-15, k. 49v; *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1821 confecta*, b.p. (Waśniów, dekanat kunowski).

⁴⁷ ADS, sygn. FC-89, s. 68; *Elenchus Cleri Saecularis et Regularis Dioecesis Cracoviensis (1822)*, s. 97 (Włoszczowa, dekanat kurzelowski).

⁴⁸ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Rembieszycach, sygn. 23; M. Karchocha, *Parafia Rembieszyce 1438–2012. Studium z dziejów społeczności lokalnej*, Łódź 2013, s. 97–99, 355; też, *Parafia Rembieszyce w latach 1800–1945. Wybrane zagadnienia*, „Przegląd Nauk Historycznych” R. 12, 2013, nr 1, s. 144–146, 167.

⁴⁹ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Mnichowie, sygn. 30, 33; J. Wiśniewski, *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Jędrzejowskiem*, Mariówka 1930, s. 294.

strował parafią Skarżyce⁵⁰. W 1829 r. był wikariuszem w Bałtowie⁵¹. Od stycznia 1830 r. pełnił obowiązki wikariusza w parafii Nowa Słupia⁵². W połowie tegoż roku przeniósł się do zgromadzenia księży filipinów w Studziennej⁵³. W 1831 r. został ponownie wikariuszem w Nowej Słupi. Popadł jednak w konflikt z księdzem proboszczem Mołętowskim⁵⁴, w wyniku którego w 1832 r. trafił do Domu Księży Emerytów w Sandomierzu⁵⁵. W 1833 r. zamieszkał ponownie w klasztorze na Świętym Krzyżu, gdzie przebywał do 1834 r.⁵⁶ Po uzyskaniu zgody na przejście do diecezji krakowskiej, zamieszkał u krewnych pod Wiślicą⁵⁷. Przed 1840 r. został przeniesiony do Instytutu Księży Demerytów w Liszkwie⁵⁸, gdzie zmarł 19 grudnia 1843 r. w wieku 60 lat⁵⁹.

Dudziński Tomasz urodził się 12 października 1797 r. we wsi Nieskurzów w parafii Baćkowiec jako syn Ignacego i Anny z domu Safianów⁶⁰. W latach 1810–1814 pobierał nauki szkolne w Nowej Słupi oraz w Kielcach. W 1815 r. rozpoczął nowicjat w klasztorze na Świętym Krzyżu. Świecenia kapłańskie przyjął w 1820 r. w Sandomierzu. Po supresji pozostał w klasztorze, pełniąc obowiązki duszpasterskie oraz administracyjne⁶¹. Od 1828 r. sprawował funkcję przełożonego zakonników na Świętym Krzyżu⁶². W okresie od maja do lipca oraz od września 1853

⁵⁰ ADS, sygn. FC-89, s. 72, 87–89; Elenchus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Cracoviensis (1829), s. 118 (Skarżyce, dekanat pilicki); J. Wiśniewski, *Diecezja częstochowska. Opis historyczny kościołów i zabytków w dekanatach: będzińskim, dąbrowskim, sączowskim, zawierckim i żareckim oraz parafii Olsztyn*, Mariówka 1936, s. 379.

⁵¹ ADS, sygn. FC-89, s. 2–3, 19–20; sygn. Z-36, s. 306–308, zob. też: s. 269–271, 311.

⁵² ADS, sygn. FC-89, s. 23, 28–34, 41, 70; sygn. FM-110, s. 41–43.

⁵³ ADS, sygn. FC-89, s. 25, 52, 78.

⁵⁴ Tamże, s. 132–203.

⁵⁵ Tamże, s. 209–212, 220, 226.

⁵⁶ Tamże, s. 231–234, 250–251.

⁵⁷ Tamże, s. 257–259, 269–272, 280, 289–291.

⁵⁸ Archiwum Główne Akt Dawnych (dalej: AGAD), Centralne Władze Wyznaniowe Królestwa Polskiego (dalej: CWWKP), sygn. 724, s. 29–30, 32–33, 37–38, 41–41, 45–46, 50–51, 54–55, 58–59, 62–63, 70–71, 74–75, 78–79, 82–83, 86–87, 90–92. Zob. W. Wójcik, *Domy Demerytów w Królestwie Polskim (1836–1885)*, „Prawo Kanoniczne” 1981, t. 24, nr 3–4, s. 225–255; W. Partyka, *Dom poprawy dla duchownych w Liszkwie w latach 1835–1852*, „Nasza Przeszłość” 2016, t. 125, s. 191–205.

⁵⁹ Archiwum Państwowe w Suwałkach, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej w Liszkwie, sygn. 60, s. 84, nr 105; Por. *Słownik biograficzny księży*, t. 1, s. 151.

⁶⁰ ADS, sygn. F-297, s. 1016–1017; sygn. F-298, s. 143–144, 600–602, 605–606. Por. sygn. Z-36, s. 375 (inny rok urodzenia – 1796). Imiona rodziców zostały wymienione w akcie zgonu zakonnika.

⁶¹ *Słownik biograficzny księży*, t. 4, s. 343–344.

⁶² ADS, sygn. Z-36, s. 221, 414–415.

do stycznia roku następnego zastępował regensa Instytutu Księży Demerytów na Łysej Górze⁶³. Zmarł 9 czerwca 1854 r. w Nowej Słupi w wieku 56 lat⁶⁴. Był ostatnim zakonnikiem zgromadzenia świętokrzyskiego pełniącym posługę duchową na Świętym Krzyżu.

Dychalski Adam urodził się w 1795 r. w Nowej Słupi jako syn Macieja i Katarzyny z domu Tatarkiewiczów (Tatarków)⁶⁵. Do zgromadzenia benedyktynów świętokrzyskich dołączył w 1815 r. Świecenia kapłańskie przyjął w Sandomierzu w 1820 r. Po supresji klasztoru oddalił się do Chybcic w dekanacie kunowskim, gdzie zastępował proboszcza tamtejszej parafii⁶⁶. W 1822 r. był wikariuszem w parafii Szewna, a następnie do 1824 r. w parafii Klwów⁶⁷. W 1825 r. przebywał w Gidlach w diecezji kujawsko-kaliskiej⁶⁸. W 1831 r. objął administrację parafii kodrąbskiej⁶⁹, gdzie zmarł 20 sierpnia 1833 r.⁷⁰

Gosławski Paulin urodził się w latach siedemdziesiątych XVIII w. jako syn Jana i Katarzyny⁷¹. Pochodził z miejscowości Kunin, która podlegała kościołowi

⁶³ Tamże, sygn. Z-38, s. 47; sygn. Z-39, k. 71–74; A. Massalski, *Miejsce pokuty i poniżenia. Instytut Księży Zdroźnych (1853–1863) i więzienie rosyjskie (1886–1914) na Świętym Krzyżu*, w: *Klasztor na Świętym Krzyżu*, s. 185–186; tenże, *Księża demeryci na Łysej Górze (1852–1863)*, w: *Z przeszłości opactwa*, s. 102–103. 28 stycznia 1854 r. obowiązki regensa Instytutu powierzono Kazimierzowi Lipowskiemu, byłemu zakonnikowi z klasztoru sieciechowskiego.

⁶⁴ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 89, s. 103, nr 39; ADS, sygn. Z-39, k. 75; sygn. F-305, k. 128.

⁶⁵ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213; sygn. 1458, s. 149.

⁶⁶ ADS, sygn. Z-37, k. 121, 171, 176, 183.

⁶⁷ ADS, sygn. FD-62, k. 6, 14; *Słownik biograficzny księży*, t. 1, s. 183 (biogram zawiera tylko jedną informację, że A. Dychalski był wikariuszem w parafii Klwów); *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1822 Confecta*, b.p. (Szewna, dekanat kunowski); 1824, s. 126 (Klwów, dekanat skrzyński).

⁶⁸ ADS, sygn. Z-36, s. 47.

⁶⁹ Archiwum Państwowe w Łodzi (dalej: APŁ), Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Kodrąbiu, sygn. 14–16. Por. A. Olczyk, *Kodrąb – moja mała Ojczyzna. Ocalić od zapomnienia...*, Częstochowa 2017, s. 77, gdzie błędna informacja, że w parafii Kodrąb pracował w latach 1824–1826.

⁷⁰ APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Kodrąbiu, sygn. 16, s. 82, nr 57; Archiwum Diecezjalne we Włocławku (dalej: ADWł), Akta Konsystorza Generalnego Włocławskiego (dalej: AKGWłocł.), Akta personalne nr 102 (w teczce znajduje się pojedynczy dokument informujący o zgonie kapłana, w którym podano, że zmarł w wieku 33 lat).

⁷¹ W materiale źródłowym zachowały się różne daty urodzenia zakonnika. Por. BUW, GSD, sygn. 4g.18.6.403/XVIII/I, gdzie podano, że urodził się 18 października 1773 r. Inny rok urodzenia (1774) pojawia się w aktach wizytacji dziekańskich: ADS, sygn. W-17, k. 631. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213 (w 1819 r. miał mieć 47 lat); ADS, sygn. Z-37, k. 65v (w 1820 r. – 48 lat). Akt zgonu wzmiankuje, że zmarł w wieku 56 lat. W aktach pojawia się imię zakonnika Paweł, które być może zostało mu nadane na

pw. św. Wincentego i Anasztazego w Starej Słupi⁷². Uczył się w szkołach księży komunistów w Kielcach⁷³. Do klasztoru wstąpił w 1789 r., rok później złożył profesję zakonną, a w 1796 przyjął święcenia kapłańskie⁷⁴. Od 1813 r. był administratorem, a następnie proboszczem parafii w Wyśmierzycach, gdzie pozostał po supresji klasztoru⁷⁵. W okresie wcześniejszym pełnił posługę duszpasterską w parafiach Koniemłoty i Momina⁷⁶. W czerwcu 1819 r. w czasie kasaty objął urząd przeora⁷⁷. Zmarł na plebanii wyśmierzyckiej 28 lutego 1828 r.⁷⁸

Grylewicz Izidor urodził się w 1770 r. i pochodził z Kielc⁷⁹. W 1789 r. dołączył do zgromadzenia benedyktynów świętokrzyskich, gdzie w roku następnym złożył profesję zakonną⁸⁰. Święcenia kapłańskie przyjął w 1797 r.⁸¹ Przez 3 lata

---

chrzcie św. Należy jednak zauważyć, że imię męskie pochodzenia łacińskiego *Paulin* zostało utworzone od imienia *Paulus* (Paweł), co może tłumaczyć ich zamienne stosowanie. Zob. ADS, sygn. Z-37, k. 65v–66; sygn. FG-68 (nazwa teczki personalnej: Gosławski Paweł); J. Wiśniewski, *Seminarium duchowne rzym.katol. w Sandomierzu 1820–1920 oraz stuletni katalog duchowieństwa świeckiego diecezji sandomierskiej*, Sandomierz 1926 (katalog duchowieństwa diecezji sandomierskiej – Gosławski Paweł).

⁷² F. Kiryk, *Nowa Słupia miasto klasztoru świętokrzyskiego*, „Studia Sandomierskie” 2013, t. 20, nr 1, s. 167, 173. Współcześnie Kunin to przysiółek wsi Nowy Skoszyn, powiat ostrowiecki, gmina Waśniów.

⁷³ M. Pękowska, *Szkoła podwydziałowa w Kielcach (1780–1794)*, w: A. Meissner, R. Ślęczka, M. Pękowska, *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794. Szkoły w Wydziale Małopolskim*, Warszawa 2018 (seria: *Komisji Edukacji Narodowej model szkoły i obywatela – koncepcje, doświadczenia i inspiracje*, t. 6), s. 199–221.

⁷⁴ ADS, sygn. W-17, k. 631; APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 144–146.

⁷⁵ ADS, sygn. Z-36, s. 21; APR, Urząd Stanu Cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Wyśmierzyce, sygn. 1; *Słownik biograficzny księży*, t. 1, s. 246. Por. J. Wiśniewski, *Dekanat radomski*, Radom 1911, s. 407 (gdzie informacja, że P. Gosławski administrował parafią od 1817 r.). Wcześniej posługę kapłańską w Wyśmierzycach pełnił inny zakonnik świętokrzyski Gabriel Fürst. Zob. ADS, sygn. FF-33.

⁷⁶ ADS, sygn. FG-68, s. 18–19; J. Wiśniewski, *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Stopnickiem*, Mariówka 1929, s. 115.

⁷⁷ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 144; ADS, sygn. Z-37, k. 65v; J. Gacki, *Benedyktyński klasztor*, s. 335.

⁷⁸ APR, Urząd Stanu Cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Wyśmierzyce, sygn. 5, s. 46, nr 2.

⁷⁹ Data roczna 1770 występuje w schematyzmach diecezji lubelskiej. Według akt okupacji zakonnik w 1819 r. miał 46 lat, ale już w 1820 r. – 51 lat. Akt zgonu z 1832 r. zawiera informację, że zmarł w wieku 62 lat. Zob. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213; sygn. 1458, s. 150; ADS, sygn. Z-37, k. 65v. W jednym z wykazów osobowych klasztorów należących do benedyktyńskiej Kongregacji Świętego Krzyża datę urodzenia zakonnika zapisano jako 28 lutego 1791. Zob. BUW, GSD, sygn. 4g.18.6.403/XVIII/I.

⁸⁰ BUW, GSD, sygn. 4g.15.4.159/XVIII/I; sygn. 4g.15.4.160/XVIII/I.

⁸¹ W schematyzmach diecezji lubelskiej jako datę przyjęcia święceń przez Izidora Grylewicza zapisywano rok 1795.

do 1819 r. sprawował urząd przeora, wcześniej przez 7 lat prowizora klasztornego⁸². Po kasacie klasztoru pozostał jako proboszcz w Wąwolnicy w diecezji lubelskiej⁸³. Funkcję plebana tamtejszej parafii pełnił już w 1817 r.⁸⁴ Jako proboszcz podejmował działania wspierające rozwój miejscowej szkoły⁸⁵. Zmarł 5 września 1832 r. w Opolu (Lubelskim), gdzie przebywał na kuracji w celu polepszenia sytuacji zdrowotnej⁸⁶. Był ostatnim benedyktynem świętokrzyskim na prepozyturze wąwolnickiej.

Jopkiewicz Hugo pochodził z Sandomierza, gdzie urodził się 17 października 1774 r.⁸⁷ Do klasztoru na Łysej Górze wstąpił w 1788 r. Profesję zakonną złożył w 1790 r., a w 1795 przyjął święcenia kapłańskie. Był nauczycielem w szkole w Nowej Słupi, pełnił też posługę wikarego w miejscowej parafii⁸⁸. W 1816 r. został proboszczem na prepozyturze koniemiłockiej, gdzie pozostał po kasacie klasztoru

⁸² APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 150; J. Gacki, *Benedyktyński klasztor*, s. 176, 334–335.

⁸³ Archiwum Archidiecezjalne Lubelskie (dalej: AAL), Akta Konsystorza Generalnego Lubelskiego (dalej: KGL), sygn. Rep 60 B IVb 229, k. 1–10; sygn. Rep 60 B IIa 103, k. 24v–25; *Catologus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Lublinensis Anno 1822*, b.p. (Wąwolnica, dekanat kazimierski); 1823, s. 70; 1832, s. 55.

⁸⁴ APL, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Wąwolnicy, sygn. 5. Por. S. Wiśniewski, *Wąwolnica w okresie zaborów (1795–1918)*, w: *Dzieje Wąwolnicy (do 1918 roku)*, red. S. Partycki, Wąwolnica 1992, s. 95.

⁸⁵ A. Pardyka, *Z dziejów wąwolnickiej szkoły*, „Widnokrąg. Czasopismo Regionalnego Towarzystwa Przyjaciół Wąwolnicy, Urzędu Gminy, Parafii i Społeczeństwa” 2007, nr 2, s. 36–46.

⁸⁶ APL, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Opolu, sygn. 47, s. 178, nr 152; AGAD, CWWKP, sygn. 578, s. 137 (gdzie data śmierci 7 września 1832); *Catologus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Lublinensis Anno 1833*, s. 81 (data śmierci 7 września 1832).

⁸⁷ Data urodzenia Hugona Jopkiewicza została zapisana w wykazach osobowych domów zakonnych należących do Kongregacji Świętego Krzyża, zob. BUW, GSD, sygn. 4g.15.4.160/XVIII/I; sygn. 4g.18.6.403/XVIII/I. Por. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213 (w 1819 r. miał mieć 44 lata); sygn. 1458, s. 150; ADS, sygn. Z-37, k. 65v (w 1820 r. – 46 lat). Wpis w parafialnej księdze zmarłych z 1825 r. informuje, że Hugo Jopkiewicz zmarł w wieku 55 lat (dziękuję proboszczowi parafii ks. Michałowi Łukasikowi za pomoc w dotarciu do tych informacji). Akta parafialne wzmiankują również, że zmarły miał 58 lat. Zob. ADS, b. sygn., Akta parafii Koniemiłoty (1809–1825), s. 56. Niestety nie udało się odszukać aktu chrztu zakonnika.

⁸⁸ ADS, b. sygn., Akta parafii Koniemiłoty (1809–1825), s. 12–14; J. Gacki, *Benedyktyński klasztor*, s. 140; M. Derwich, *Szkoły w dobrach i parafiach opactwa tysogórskiego*, w: *Nauczanie w dawnych wiekach. Edukacja w średniowieczu i u progu ery nowożytnej. Polska na tle Europy*, red. W. Iwańczak, K. Bracha, Kielce 1997, s. 60.

do dnia swojej śmierci⁸⁹. Zmarł 7 lub 8 stycznia 1825 r.⁹⁰ Został pochowany przed wejściem do głównych drzwi kościoła⁹¹.

Kędziński Grzegorz urodził się w 1782 r. w Waśniowie jako syn Pawła i Katarzyny z domu Wakerowskiej⁹². Do klasztoru Benedyktynów na Łysej Górze wstąpił w 1803 r. W świetle zapisów akt okupacji w 1819 r. był wikariuszem w Wąwolnicy, a w kolejnym roku pełnił czasowo tę samą funkcję w Nowej Słupi. Po kasacji klasztoru przez kilka miesięcy przebywał w domu rodzinnym w Waśniowie⁹³. W latach 1820–1826 spełniał obowiązki wikariusza w parafiach w Waśniowie (do 1821), Czyżowie (1821–1826) oraz Łagowie (1826)⁹⁴. W 1827 r. przebywał w Zaklikowie w diecezji lubelskiej⁹⁵. Kilkukrotnie odbywał rekolekcje u księży reformatów w Sandomierzu, suspendowany za naganne postępowanie i gorszący tryb życia⁹⁶. W ostatnich latach życia pełnił posługę mansonarza przy kościele katedralnym w Sandomierzu⁹⁷. Zmarł 29 marca 1833 r. w Waśniowie⁹⁸.

Krupiński Jan, imię chrzestne Wojciech, urodził się w 1792 r. w Morawczynie w parafii Klikuszowa⁹⁹. Do klasztoru na Łysej Górze wstąpił w 1813 r., a święcenia kapłańskie przyjął w 1816. Był nauczycielem w szkole publicznej w Nowej Słupi.

⁸⁹ J. Zub, *Benedyktyni w Koniemłotach*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” R. 16, 2010, nr 30, s. 17–23.

⁹⁰ Wpis w parafialnej księdze zmarłych zawiera informację, że Hugo Jopkiewicz zmarł 7 stycznia. W dokumentach parafii podano datę zgonu 8 stycznia. W aktach zostali wymienieni spadkobiercy Jopkiewicza, m.in. matka Zofia Jopkiewicz z domu Wiśniewska zamieszkała w Koniemłotach oraz rodzeństwo i dalsza rodzina zmarłego. Zob. ADS, b. sygn., Akta parafii Koniemłoty (1809–1825), s. 51, 56–65.

⁹¹ J. Wiśniewski, *Historyczny opis w Stopnickiem*, s. 115.

⁹² Imiona rodziców zostały podane w akcie zgonu zakonnika, w którym zapisano też, że zmarł w wieku 51 lat. W innych aktach odnotowano, że w 1819 r. miał mieć 35 lat, a w 1820 r. 38 lat. Zob. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213; sygn. 1458, s. 149; ADS, sygn. Z-37, k. 65v.

⁹³ ADS, sygn. FK-53, s. 33–34; sygn. Z-37, k. 132, 171–172.

⁹⁴ Tamże, sygn. Z-37, k. 41; sygn. FK-53, s. 70–71; *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1822*, b.p. (Waśniów, dekanat kunowski); 1826, s. 103 (Czyżów, dekanat zawichojski); *Słownik biograficzny księży*, t. 2, s. 80.

⁹⁵ ADS, sygn. FK-53, s. 90–92.

⁹⁶ Tamże, s. 50, 83, 102.

⁹⁷ Tamże, s. 122–123, 133; *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1830 confecta*, s. 91; 1831, s. 89; 1832, s. 81; 1833, s. 81.

⁹⁸ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 57, s. 98, nr 35; ADS, sygn. Z-35, k. 182–183.

⁹⁹ Rok i miejsce urodzenia potwierdzają akta kasaty oraz schematyzmy diecezji tynieckiej i tarnowskiej.

Po kasacie klasztoru został wikariuszem w parafii w Wyśmierzycach¹⁰⁰. Następnie przeniósł się do Galicji, gdzie w latach 1821–1823 pełnił posługę wikariusza w Odporyszowie i prawdopodobnie w Krościenku¹⁰¹. W 1824 r. objął administrację parafii Harkłowa¹⁰². W latach 1829–1857 sprawował posługę kapłańską jako proboszcz tej parafii. Z powodów zdrowotnych zrezygnował z probostwa, ale pozostał w Harkłowej jako rezydent i emeryt¹⁰³. Zmarł 17 stycznia 1876 r.¹⁰⁴ Odnowiony w ostatnich latach nagrobek ks. Krupińskiego znajduje się na przykościelnym cmentarzu w Harkłowej.

Krzemiński Maury, imiona chrzestne Walenty Kazimierz, urodził się 8 lutego 1773 r. w Sandomierzu jako syn Mateusza i Agnieszki¹⁰⁵. Po ukończeniu 4 klas szkoły publicznej, w 1789 r. rozpoczął nowicjat w klasztorze na Świętym Krzyżu, gdzie w roku następnym złożył śluby zakonne. Święcenia kapłańskie przyjął 8 września 1799 r. W czasie kasaty klasztoru sprawował już posługę wikariusza w Iwaniskach¹⁰⁶. W 1823 r. tę samą funkcję pełnił w parafii Poręba Dzierżna¹⁰⁷. W latach 1824–1826 był komendantem parafii Krępa w diecezji kujawsko-kaliskiej¹⁰⁸. Następnie przez 2 lata do 1828 r. pracował jako administrator w parafii Kodrąb¹⁰⁹.

¹⁰⁰ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 157–158, 262–263, 268–269; ADS, sygn. Z-37, k. 65v; *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1821 confecta*, b.p. (Wyśmierzyce, dekanat jedliński).

¹⁰¹ A. Nowak, *Słownik biograficzny*, t. 3, s. 100. W Archiwum Diecezjalnym w Tarnowie w zespoleniu Akta Personalne przechowywana jestteczka Wojciecha Krupińskiego.

¹⁰² ADS, sygn. Z-36, s. 47; *Schematismus Universi Cleri Dioeceseos Tynecensis Anno 1824*, s. 54 (Harkłowa, dekanat nowatorski); 1826, s. 55; *Schematismus Universi Vener. Cleri Dioeceseos Tarnoviensis 1827*, s. 54; 1828, s. 54.

¹⁰³ *Schematismus Universi Vener. Cleri Dioeceseos Tarnoviensis 1858*, s. 209.

¹⁰⁴ Tamże 1877, s. 276.

¹⁰⁵ Biblioteka Diecezjalna w Sandomierzu (dalej: BDS), b. sygn., *Księgi ochrzczonych z parokolegiackiej/katedralnej Sandomierz*, *Księga akt ochrzczonych 1750–1775*, s. 307. W akcie chrztu odnotowano, że miał brata bliźniaka Macieja.

¹⁰⁶ ADS, sygn. Z-37, k. 137; sygn. W-15, k. 122–122v; *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1821 confecta*, b.p. (Iwaniska, dekanat staszowski).

¹⁰⁷ *Elenchus Cleri Saecularis et Regularis Dioecesis Cracoviensis (1823)*, s. 108 (Poręba Dzierżna, dekanat pilicki).

¹⁰⁸ APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Krępie, sygn. 7–9; *Catalogus Cleri Saecularis et Regularis Dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis (1826)*, s. 123 (Krempa, dekanat brzeźnicki).

¹⁰⁹ W księgach metrykalnych parafii Kodrąb występuje tylko do połowy 1828 r. Zob. APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Kodrąbiu, sygn. 11. Por. A. Olczyk, *Kodrąb*, s. 77.

W 1831 r. objął probostwo parafii Czermno, gdzie pozostał ponad 15 lat¹¹⁰. Zmarł 21 lutego 1847 r. w wieku 74 lat¹¹¹.

Mołętowski Weremund urodził się 23 września 1763 r.¹¹² Do klasztoru na Łysej Górze wstąpił w 1780 r.¹¹³ Dziesięć lat później przyjął święcenia kapłańskie z rąk biskupa Józefa Olechowskiego, sufragana krakowskiego¹¹⁴. W 1799 r. został proboszczem parafii Nowa Słupia¹¹⁵. Przed supresją był nauczycielem młodzieży zakonnej oraz rektorem szkoły przy kościele św. Michała, przy której utrzymywał konwikt dla synów i córek okolicznych ziemian¹¹⁶. Jak wspominał Józef Gacki, Mołętowski był dobrym pedagogiem, płynnie mówiącym w języku francuskim. Posiadał tytuł doktora teologii i dwukrotnie obejmował urząd przeora klasztoru. Przetłumaczył również na język polski satyry rzymskiego poety Juwenalisa¹¹⁷. Po kasacie klasztoru pozostał proboszczem nowosłupskim¹¹⁸. W latach

¹¹⁰ ADS, sygn. F-298, s. 63–64 (nr 119); sygn. F-297, s. 423–425; *Słownik biograficzny księży*, t. 4, s. 357 (inny zapis nazwiska – Krzemieński); J. Wiśniewski, *Dekanat konecki*, Radom 1913, s. 63.

¹¹¹ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Czermnie, sygn. 37, nr 1, s. 61; ADS, sygn. F-305, k. 31, 51v–52; sygn. PR-50, k. 1–6.

¹¹² Data urodzenia Weremunda Mołętowskiego została zapisana w wykazach osobowych klasztorów należących do benedyktyńskiej Kongregacji Świętego Krzyża; zob. BUW, GSD, sygn. 4g.4.9.22/XVIII/I; sygn. 4g.18.4.58/XVIII/I; sygn. 4g.15.4.160/XVIII/I; sygn. 4g.15.4.159/XVIII/I; sygn. 4g.18.6.403/XVIII/I. Na 1763 r. wskazują również akta okupacji oraz akt zgonu, w którym podano, że Mołętowski zmarł w wieku 69 lat. Zob. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213; sygn. 1458, s. 149; ADS, sygn. Z-37, k. 65v. Inny rok urodzenia – 1766 – występuje w: *Słownik biograficzny księży*, t. 3, s. 72 (gdzie też zapis imienia – Wermund). W aktach okupacji nie wskazano miejsca pochodzenia Mołętowskiego, ale jego nazwisko na przełomie XVIII i XIX w. występowało m.in. na terenie parafii Bodzentyn.

¹¹³ BUW, GSD, sygn. 4g.18.7.198/XVIII/I.

¹¹⁴ ADS, sygn. W-1, k. 53. Inny rok (1787, 1788) przyjęcia święceń kapłańskich zapisano w: BUW, GSD, sygn. 4g.15.4.160/XVIII/I; sygn. 4g.15.4.159/XVIII/I; sygn. 4g.18.6.403/XVIII/I.

¹¹⁵ ADS, sygn. FM-110, s. 2-4; J. Wiśniewski, *Dekanat opatowski*, s. 410 (inny zapis nazwiska).

¹¹⁶ *Kronika kościelna i rozmaitości*, „Pamiętnik Religijno-Moralny” 1856, t. 30, nr 2, s. 201–203; M. Derwich, *Szkoły w dobrach*, s. 60; tenże, *Materiały do słownika historyczno-geograficznego dóbr i dochodów dziesięcinnych benedyktyńskiego opactwa św. Krzyża na Łysej Górze do 1819 r.*, Wrocław 2000, s. 140–141; A. Winiarz, *Szkolnictwo Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego (1807–1831)*, Lublin 2002, s. 277–278, 280; W.Z. Łyjak, *Ignacy Dominik Radziszewski (1782–1853) i jego familia*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” R. 65, 2015, s. 9–10.

¹¹⁷ J. Gacki, *Benedyktynski klasztor*, s. 139–140. Zob. też: *Filozofia wileńska XIX i XX wieku*, red. J.J. Jadacki, Bydgoszcz 2015, s. 37, gdzie wymienione jedno z dzieł W. Mołętowskiego.

¹¹⁸ ADS, b. sygn., Akta parafii Nowa Słupia (1801–1844 I), s. 22–137.

1819–1827 pełnił funkcję dziekana dekanatu opatowskiego¹¹⁹. Znany był z kazań skierowanych do ludu zawierających treści patriotyczne¹²⁰. Zmarł 21 maja 1832 r. w Nowej Słupi w wieku 69 lat¹²¹.

Niegolewski Józef Jan Nepomucen herbu Grzymała był ostatnim opatem świętokrzyskim¹²². Benedykcję opacką przyjął 16 stycznia 1774 r. Wcześniej 26 maja 1773 r. został wybrany na koadiutora i następcę opata Antoniego Teodora Karskiego¹²³. Urodził się 19 czerwca 1744 r.¹²⁴ Profesję klasztorną złożył w 1764 r. w klasztorze w Lubiniu, a święcenia kapłańskie przyjął w 1768. Jako przełożony konwentu świętokrzyskiego swoją funkcję sprawował w niezwykle trudnym i burzliwym okresie. W 1777 r. w wyniku gwałtownego pożaru dewastacji uległ kościół i zabudowania klasztorne. Dzięki staraniom i zabiegom opata kontynuowano dzieło odbudowy zniszczonej świątyni i klasztoru¹²⁵. Na jego zamówienie wykonanych zostało 7 obrazów Franciszka Smuglewicza przeznaczonych do

¹¹⁹ ADS, sygn. FM-110, s. 8–10, 30–33, 37; *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1829 confecta*, s. 102–103 (dekanat opatowski); *Słownik biograficzny księży*, t. 3, s. 72 (niewłaściwy zakres dat sprawowania funkcji dziekana).

¹²⁰ J. Skarbek, J. Ziółek, *Duchowieństwo chrześcijańskie wobec powstania listopadowego*, w: *Powstanie listopadowe 1830–1831. Dzieje wewnętrzne, militaria, Europa wobec powstania*, red. W. Zajewski, wyd. 2, Warszawa 1990, s. 199; W. Saletra, *Krakowskie i sandomierskie w czas powstania listopadowego. Administracja, wysiłek zbrojny, postawa społeczeństwa*, Sandomierz 2006, s. 156; tenże, *Duchowieństwo obszaru między Wisłą a Pilicą wobec powstania listopadowego 1830–1831*, „Teki Komisji Historycznej” R. 8, 2011, s. 149.

¹²¹ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 56, s. 115, nr 77.

¹²² Kartusz z herbem opata z 1792 r. zachował się w portalu wejścia do dawnego mieszkania opata, obecnie refektarza, w klasztorze na Świętym Krzyżu. Zob. *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 3, *Województwo kieleckie*, red. J.Z. Łoziński, B. Wolff, z. 4, *Powiat kielecki*, oprac. T. Przyppkowski, Warszawa 1957, s. 64.

¹²³ J. Gacki, *Benedyktyński klasztor*, s. 104–108; M. Kanior, *Polska Kongregacja*, s. 90; M. Derwich, *Materiały do słownika*, s. 184, 219.

¹²⁴ Data urodzenia Józefa Niegolewskiego zachowała się w wykazach osobowych domów zakonnych należących do benedyktyńskiej Kongregacji św. Krzyża. Zob. Biblioteka Narodowa w Warszawie [dalej: BN], Starodruki, sygn. SD W.1.791, k. 8v; BUW, GSD, sygn. 4g.15.2.128/XVIII/I; sygn. 4g.18.6.404/XVIII/I; sygn. 4g.18.7.198/XVIII/I; sygn. 4g.4.9.22/XVIII/I; sygn. 4g.18.4.58/XVIII/I; sygn. 4g.15.4.160/XVIII/I; sygn. 4g.15.4.159/XVIII/I; sygn. 4g.18.6.403/XVIII/I. Zob. też: *Kościół i społeczeństwo Małopolski w II połowie XVIII w. Materiały źródłowe*, t. 2, *Duchowieństwo diecezji krakowskiej*, oprac. J. Szczepaniak, Lublin 2011, s. 72, 195; F.M. Sobieszczkański, *Wycieczka archeologiczna w niektóre strony guberni radomskiej odbyta w miesiącu wrześniu r.z. (dokończenie)*, „Biblioteka Warszawska. Pismo poświęcone naukom, sztukom i przemysłowi” 1852, t. 1, s. 104. W świetle akt okupacji w 1819 r. opat Niegolewski miał 76 lat.

¹²⁵ P.P. Gach, *Opactwo i sanktuarium benedyktynów*, s. 57.

nowego kościoła konsekrowanego w 1806 r.¹²⁶ W 1792 r. podczas kapituły w Pułtuskusku został wybrany na prezesa Kongregacji Benedyktyńskiej Świętego Krzyża. Jego rządy przypadły na czas załamania się i ostatecznego rozbitcia kongregacji. W swoich działaniach dążył do utrzymania unii opactw benedyktyńskich w Galicji Zachodniej, zwłaszcza Świętego Krzyża i Sieciechowa¹²⁷. Wizytując klasztory benedyktyńskie, troszczył się o zachowanie właściwej dyscypliny zakonnej¹²⁸. Niegolewski piastował godność kanonika Kapituły Katedry Krakowskiej¹²⁹. Został też przyjęty w poczet Kawalerów Orderu Świętego Stanisława¹³⁰. Po kasacie klasztoru świętokrzyskiego zamieszkał w Starej Słupi w murowanym dworze, wzniesionym około 1780 r., który obejmował kilka pokoi, salę przyjęć oraz kaplicę¹³¹. Utrzymywał się z przyznanej mu pensji w kwocie 8 tysięcy złp rocznie¹³². Zmarł 16 listopada 1828 r. w Starej Słupi w wieku 84 lat¹³³.

Skarzyński Emeryk, imię chrzestne Paweł, urodził się 25 stycznia 1798 r. w miejscowości Dzierzków w pobliżu Radomia jako syn Franciszka i Tekli¹³⁴. Na-

¹²⁶ D. Trzepizur, *Obrazy Franciszka Smuglewicza w kościele pobenedyktyńskim na Świętym Krzyżu*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego” R. 2, 1964, s. 233, 264; B.M. Gawęcka, *Cykl malarski Franciszka Smuglewicza na Świętym Krzyżu*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach” 2007, t. 23, s. 57.

¹²⁷ ADS, sygn. Z-34, s. 43–48, 57–78. Zob. też J. Szczepaniak, *Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII wiek)*, Kraków 2008, s. 34 (informacja, że od 1794 r. pełnił obowiązki duszpasterskie w kościele parafialnym w Nowej Słupi).

¹²⁸ M. Kanior, *Życie polskich benedyktyńców w XVIII wieku*, „Analecta Cracoviensia” R. 13, 1981, s. 452–453, 460, 464, 471, 484; tenże, *Końcowe dzieje*, s. 565–566; tenże, *Polska Kongregacja*, s. 65, 189–190, 197, 200, 234, 261.

¹²⁹ B. Przybyszewski, *Katalog kanoników Krakowskiej Kapituły Katedralnej w XVIII w.*, Kraków 2009, s. 263.

¹³⁰ AGAD, Metryka Koronna, Sigillata, sygn. 40, k. 13 (8 V 1792 r.); S. Łoza, *Kawalerowie Orderu Świętego Stanisława 1765–1813*, Warszawa 1925, s. 56, poz. 107.

¹³¹ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 91–92; sygn. 1457, s. 308–310.

¹³² ADS, sygn. Z-37, k. 229–230. Por. J. Gacki, *Benedyktyński klasztor*, s. 335, gdzie informacja, że opat pobierał 7 tysięcy złp. rocznej pensji.

¹³³ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 52, s. 98, nr 82 (błędna informacja, że zmarł w wieku 92 lat).

¹³⁴ W księgach metrykalnych parafii św. Jana Chrzyciela w Radomiu pod datą 25 stycznia 1798 r. zapisano akt chrztu Pawła, syna Franciszka i Tekli Skorza (nieczytelne nazwisko panięńskie matki). Zob. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HY-6553-ZNY?i=14&wc=9TM4-92W%3A21713801%2C48550701%2C25762402&cc=1407440>, (dostęp: 20.02.2022). Nazwisko zakonnika w niektórych dokumentach zapisywano jako „Skorzyński” lub „Skarzyński”. W rocznikach schematyzmów diecezji kaliskiej występują różne daty roczne urodzenia zakonnika (1793, 1794, 1798). Por. Elenchus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis pro Anno 1838, s. 102; 1840, s. 108; 1851, s. 27; 1854, s. 25; 1857, s. 23; 1859, s. 24.

uki szkolne pobierał w szkole wojewódzkiej księży pijarów w Radomiu. W 1815 r. wstąpił do klasztoru Benedyktynów na Łysej Górze. Święcenia kapłańskie przyjął w 1820 r. w Sandomierzu. Po kasacie klasztoru w 1821 r. mieszkał w Nowej Słupi¹³⁵. Następnie przez rok pracował jako kapelan w parafii Wysoka¹³⁶. Później na własne żądanie został przeniesiony na wikariat do miasta Jastrząb, gdzie przebywał 6 miesięcy. Po uzyskaniu zgody na przejście do diecezji kujawsko-kaliskiej został komendantem w Chabelicach, gdzie przebywał rok i trzy miesiące¹³⁷. W lutym 1824 r. objął administrację parafii w Sędziejowicach, gdzie pozostał do śmierci¹³⁸. Jako proboszcz sędziejowicki wybudował nową plebanię i dom mieszkalny dla organisty¹³⁹. W 1862 r. został mianowany kanonikiem honorowym kaliskim¹⁴⁰. W okresie jego probostwa 26 sierpnia 1863 r. na cmentarzu grzebalnym rozegrała się jedna z bitew powstania styczniowego¹⁴¹. Zmarł w Sędziejowicach 25 grudnia 1867 r. w wieku 69 lat¹⁴².

Skórzyński Augustyn urodził się w 1788 r. w okolicach Radomia¹⁴³. Do klasztoru na Łysej Górze wstąpił w 1816 r. Po supresji klasztoru dołączył do zgroma-

---

¹³⁵ ADS, sygn. Z-37, k. 176.

¹³⁶ *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1822 Confecta*, b.p. (parafia Wysoka, dekanat szydłowiecki); 1823, s. 93.

¹³⁷ ADWł, AKGWłocł., Akta personalne nr 545, k. 1v-2. Zob. też biogram zakonnika opublikowany w pracy: P. Szkutnik, *Duchowieństwo dekanatu szadkowskiego w roku 1835*, „Biuletyn Szadkowski” 2007, t. 7, s. 41.

¹³⁸ APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Sędziejowicach, sygn. 18, s. 3.

¹³⁹ ADWł, AKGWłocł., Akta personalne nr 545, k. 4.

¹⁴⁰ *Elenchus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis pro Anno 1862*, s. 25.

¹⁴¹ Do dziś na cmentarzu znajduje się monument upamiętniający to wydarzenie, zbudowany przez władze carskie w 1873 r. oraz zbiorowa mogiła polskich powstańców. Zob. M. Michalski, *Ojczyznę wolną racz nam wrócić, Panie... Rzecz o bitwie sędziejowickiej*, „Ziemia Łódzka. Pismo samorządowe województwa łódzkiego” 2013, nr 1 (136), s. 12–13; M. Okupiński, *Historia i zabytki gminy Sędziejowice, w: 1863–2013. Gmina Sędziejowice w 150. rocznicę Powstania Styczniowego*, red. B. Magdziak, B. Topor, Sędziejowice 2013, s. 23–27.

¹⁴² APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Sędziejowicach, sygn. 71, s. 109, nr 47 (podano, że zmarł w wieku 74 lat); *Elenchus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis pro Anno 1869*, s. 34 (informacja, że zmarł w wieku 73 lat).

¹⁴³ W księgach metrykalnych kościoła św. Jana Chrzciciela w Radomiu zachowały się informacje o chrztach udzielonych dzieciom o nazwisku Skorza. W 1788 r. sakrament chrztu przyjęło dwóch chłopców: Wincenty z Ferrary (syn Filipa i Magdaleny Skorzow, małżonków z Dzierzkowa) oraz Jan (syn Franciszka i Tekli Skorzow, małżonków z Radomia). Zob. *Księgi metrykalne kościołów radomskich z lat 1591–1795*, seria A: *Metryki chrztów*, t. 10, *Kościół św. Jana Chrzciciela 1772–1795*, oprac. D. Kupisz, red. D. Kupisz, Radom 2012, s. 161, 163. Według aktu zgonu zakonnik miał 60 lat w 1848 r., co również wskazuje na 1788 jako rok

dzenia benedyktynów w Pułtusku¹⁴⁴. Członkiem tamtejszego konwentu pozostał do 8 października 1848 r., kiedy zakończył ziemski żywot¹⁴⁵.

Słabowski Eligiusz, imiona chrzestne Marcin Franciszek, urodził się 3 października 1768 r. w Sandomierzu jako syn Jana i Joanny z domu Mazurkiewicz¹⁴⁶. Do klasztoru na Łysej Górze wstąpił w 1800 r. Przed kasatą pełnił funkcję wikariusza na prepozyturze koniemiłockiej¹⁴⁷. W czerwcu 1819 r. objął urząd podprzeora. Po supresji klasztoru pozostał na Świętym Krzyżu jako jeden z benedyktynów wyznaczony do odprawiania nabożeństw i opieki duchowej nad pielgrzymami¹⁴⁸. W latach 1821–1824 był przełożonym dla tej grupy zakonników¹⁴⁹. Zmarł 31 stycznia 1828 r. w klasztorze na Łysej Górze w wieku 60 lat¹⁵⁰.

Sroczyński Chrystyn, imię chrzestne Franciszek, urodził się w 1783 r.¹⁵¹ Pochodził z miejscowości Padwa położonej w Galicji¹⁵². Do klasztoru świętokrzy-

---

urodzenia. W świetle akt okupacji w 1819 r. miał 32 lata. Nazwisko zakonnika w niektórych dokumentach zapisywano jako „Skorzyński”.

¹⁴⁴ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 159; ADS, sygn. Z-36, s. 47; sygn. Z-37, k. 66. Zob. *Catalogi et elenchi*, t. 1, s. 177, 201, 225, 250, 273, 297, 345, 369, 394; t. 2, 1831–1852, oprac. M.M. Grzybowski, Płock 2012, s. 23, 44, 65, 87, 116, 147, 181, 212, 239, 265, 293, 321, 349, 378, 405, 433, 461.

¹⁴⁵ Archiwum Diecezjalne w Płocku, Księgi metrykalne, sygn. 3998, f. 177r, nr 464; *Rocznik Religijny Wyznań Chrześcijańskich w Królestwie Polskiem na rok 1847 wydany za upoważnieniem rządu przez Karola Moycho*, R. 1, Warszawa 1847, s. 182 (wymieniony w spisie członków konwentu pułtuskiego).

¹⁴⁶ BDS, b. sygn., Księgi ochrzczonych z par. kolegiackiej/katedralnej Sandomierz, Księga akt ochrzczonych 1750–1775, s. 255. Inne akta wskazują na różne lata urodzenia Eligiusza Słabowskiego. Zob. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213 (w 1819 r. miał mieć 48 lat); ADS, sygn. Z-37, k. 65v (w 1820 r. – 52 lata). Akt zgonu z 1828 r. wzmiankuje, że zmarł w wieku 62 lat. W akcie tym zostały zapisane imiona rodziców oraz dwóch braci zakonnika, którzy zgłosili jego śmierć jako świadkowie. Jeden z braci, Michał Słabowski, przyjął chrzest 15 września 1770 r. Zob. BDS, b. sygn., Księgi ochrzczonych z par. kolegiackiej/katedralnej Sandomierz, Księga akt ochrzczonych 1750–1775, s. 281.

¹⁴⁷ *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis in Dioecesi Kielcensi Reperebilis* (1819), b.p. (Koniemiłoty, dekanat pacanowski).

¹⁴⁸ ADS, b. sygn., Akta personalne Słabowski Eligiusz. Pojedynczy dokument w teczce zawiera informację, że zakonnik w 1821 r. odmówił przejścia na wikariat do parafii Malice.

¹⁴⁹ ADS, sygn. Z-35, k. 12; sygn. Z-37, k. 197; Por. *Słownik biograficzny księży*, t. 4, s. 49.

¹⁵⁰ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 52, s. 76, nr 11.

¹⁵¹ Rok 1783 r. podawany jest w schematyzmach diecezji tynieckiej (istniejącej w latach 1821–1826), a następnie tarnowskiej. W świetle akt okupacji klasztoru w 1819 r. zakonnik miał 35 lat. Akt zgonu wskazuje, że zmarły miał 44 lata. Tablica z epitafium w kościele pw. św. Mikołaja w Polance Wielkiej zawiera z kolei informację, że ks. Sroczyński zmarł w wieku 45 lat.

¹⁵² Obecnie Padew Narodowa, wieś w województwie podkarpackim, powiecie mieleckim. Zob. E.A. Kuropatnicki, *Geografia albo dokładne opisanie królestw Galicji i Lodomerji*, Lwów 1858, s. 43.

skiego wstąpił w 1802 r. Świecenia kapłańskie przyjął w 1808 r. W czasie kasaty nie przebywał w klasztorze. W aktach zachowała się informacja, że 8 lat wcześniej wyjechał do Galicji i nie powrócił już na Święty Krzyż¹⁵³. W tym czasie przebywał na terenie diecezji przemyskiej, gdzie w parafiach Tuchów i Pilzno pełnił posługę wikariusza¹⁵⁴. W 1819 r. został administratorem parafii w Skrzyszowie, następnie od 1821 r. sprawował funkcję wikariusza w parafii Otfinów¹⁵⁵. W 1824 r. został proboszczem parafii Polanka¹⁵⁶, gdzie pozostał do dnia śmierci 1 czerwca 1827 r.¹⁵⁷ Wewnątrz kościoła pw. św. Mikołaja w Polance Wielkiej znajduje się tablica z epitafium upamiętniającym księdza Sroczyńskiego jako „dobrego pasterza” z prośbą o modlitwę za jego duszę.

Suwalski Bernard urodził się w latach osiemdziesiątych XVIII w. i pochodził z miejscowości Jeżów¹⁵⁸. Do zgromadzenia benedyktynów świętokrzyskich dołączył w 1806 r. W klasztorze sprawował urzędy prowizora i sekretarza klasztornego oraz mistrza nowicjatu¹⁵⁹. W 1819 r. przebywał w miejscowości Boiska należącej do stołu konwentu świętokrzyskiego, w której znajdował się drewniany

¹⁵³ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 17; sygn. 1457, s. 214.

¹⁵⁴ Schematismus Universi Cleri Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat 1810, s. 26 (Tuchów, dekanat pilzneński); 1811 (Pilzno, dekanat pilzneński); 1817, s. 17 (Tuchów); 1818, s. 26 (Tuchów).

¹⁵⁵ Schematismus Universi Cleri Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat. 1820, s. 28 (Skrzyszów, dekanat pilzneński); Schematismus Universi Cleri Dioeceseos Tynecensis Anno 1824, s. 73 (Otfinów, dekanat radomyski); A. Nowak, *Słownik biograficzny*, t. 4, s. 90.

¹⁵⁶ Schematismus Universi Cleri Dioeceseos Tynecensis Anno 1826, s. 77 (Polanka, dekanat wadowicki); Schematismus Universi Vener. Cleri Dioeceseos Tarnoviensis 1827, s. 78 (Polanka, dekanat wadowicki).

¹⁵⁷ Schematismus Universi Vener. Cleri Dioeceseos Tarnoviensis 1828, s. 88. Dziękuję Panu Grzegorzowi Zemli za pomoc w dotarciu do aktu zgonu zakonnika, który potwierdził informacje zawarte w schematyzmie. Por. A. Nowak, *Słownik biograficzny*, t. 4, s. 90 (gdzie inna data śmierci).

¹⁵⁸ W aktach odnotowano, że w 1819 r. miał 33 lata, a w 1820 – 37 lat. Wpis w parafialnej księdze zmarłych z 1825 r. informuje, że Bernard Suwalski zmarł w wieku 40. Trudno jednoznacznie ustalić, o którą miejscowość Jeżów chodzi. Tylko na terenie obecnego woj. świętokrzyskiego występują co najmniej 3 miejscowości o tej nazwie. Nazwisko Suwalski na przełomie XVIII i XIX w. zarejestrowano również w aktach metrykalnych parafii Jeżów, dziś znajdującej się w archidiecezji łódzkiej w dekanacie brzezińskim, która była prepozyturą klasztoru benedyktynów w Lubiniu. Zob. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213; sygn. 1458, s. 156; ADS, sygn. Z-37, k. 65v; Księga chrztów parafii Jeżów 1795–1804, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C3QQ-KS9V-6?i=425&cat=299059>, (dostęp: 23.02.2022).

¹⁵⁹ Zob. dokumenty klasztorne wydane przez W.Z. Łyjaka, w których odnotowano jego nazwisko i pełnione funkcje klasztorne: *Powiślańskie dobra benedyktyńskie w dobie kasaty. Część I.*, „Powiśle Lubelskie. Pismo Regionalnego Towarzystwa Powiślan w Wilkowie”

dwór klasztorny¹⁶⁰. Po kasacie przez kilka lat był wikariuszem w Koniemłotach. W styczniu 1825 r. po śmierci Hugona Jopkiewicza został administratorem parafii¹⁶¹. Zmarł 15 marca 1825 r. na probostwie koniemłockim¹⁶². Zgodnie z jego ostatnią wolą ciało zostało pochowane w grobach pod Świętym Krzyżem.

Szczytyński Wincenty pochodził z miejscowości Lechówek w pobliżu Łagowa¹⁶³. Urodził się w 1735 r. i w czasie kasaty był najstarszym członkiem konwentu świętokrzyskiego¹⁶⁴. Do klasztoru na Łysej Górze wstąpił w 1757 r. Rok później złożył profesję zakonną, a w 1763 przyjął święcenia kapłańskie¹⁶⁵. W latach siedemdziesiątych XVIII w. pełnił funkcję spowiednika klasztornego benedyktynek wileńskich¹⁶⁶. Prowadził działalność pisarską i translatorską, przygotowując do druku wydawane przez mniszki prace z zakresu duchowości benedyktyńskiej¹⁶⁷. W czasie kasaty sprawował funkcję dziekana klasztornego. Wcześniej sprawował urząd przeora, podprzeora i depozytarsza¹⁶⁸. Na przełomie XVIII i XIX w. kil-

2014, nr 1 (57), s. 3–7; cz. 2, 2014, nr 2 (58), s. 4–8; cz. 3, 2014, nr 3 (59), s. 10–18; cz. 4, 2014, nr 4 (60), s. 7–12; cz. 5, 2015, nr 1 (61), s. 9–19; cz. 6, 2015, nr 2 (62), s. 9–12.

¹⁶⁰ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 6, 79–84v; sygn. 1457, s. 289–298; M. Derwich, *Materiały do słownika*, s. 47–49; J. Gacki, *Benedyktyński klasztor*, s. 334.

¹⁶¹ ADS, b. sygn., Akta parafii Koniemłoty (1809–1825), s. 56, 74.

¹⁶² Tamże, s. 52–53; J. Wiśniewski, *Historyczny opis w Stopnickiem*, s. 115.

¹⁶³ Współcześnie wieś położona w powiecie kieleckim w gminie Łagów. Nazwisko zakonnika w materiale źródłowym występuje również w formie „Szczeciński” lub „Szczyciński”.

¹⁶⁴ Data roczna narodzin zakonnika zachowana w wykazach osobowych klasztorów należących do benedyktyńskiej Kongregacji św. Krzyża. W wykazach z lat siedemdziesiątych i początku lat osiemdziesiątych XIX w. podawano 1735 r., a w latach późniejszych – 1838. Różnie zapisywano przy tym datę dzienną – najczęściej 24 czerwca. Zob. BN, sygn. SD W.1.791, k. 10; BUW, GSD, sygn. 4g.15.2.128/XVIII/I; sygn. 4g.18.6.404/XVIII/I; sygn. 4g.18.7.198/XVIII/1. Por. sygn. 4g.4.9.22/XVIII/I; sygn. 4g.18.4.58/XVIII/I; sygn. 4g.15.4.160/XVIII/I; sygn. 4g.15.4.159/XVIII/I; sygn. 4g.18.6.403/XVIII/I. Zob. też: *Kościół i społeczeństwo Małopolski*, t. 2, s. 72, 235. Według akt okupacji w 1819 r. ukończył 86. rok życia, co nie potwierdza podanej rocznej daty jego urodzenia.

¹⁶⁵ W materiale źródłowym występują różne datyienne złożenia profesji zakonnej. W katalogach Kongregacji Świętego Krzyża najczęściej zapisywano datę 13 listopada 1758 r. Por. Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Starodruki, sygn. XVIII-2677, XVIII-3598, gdzie występuje data 30 listopada 1758 r.

¹⁶⁶ J. Gwioździk, „Pomoc nie tylko dla zgromadzenia mego...”. *Działalność edytorska benedyktynek wileńskich za rządów ksieni Franciszki Anny Wołłowiczówny*, „Studia Polonistyczne” 2017, nr 2, s. 80, 89–90; też, *Kultura pisma i książki w żeńskich klasztorach dawnej Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku*, Katowice 2015, s. 248, 381 (nazwisko zakonnika zapisane jako Szczyciński).

¹⁶⁷ Zob. BJ, Starodruki, sygn. 39406 I; sygn. Aug. 7251.

¹⁶⁸ APW OP, Archiwum konwentu plocko-pułtuskiego benedyktynek, sygn. 326, k. 2v; J. Gacki, *Benedyktyński klasztor*, s. 12, 59.

kukrotnie podejmował posługę plebańską w parafii wąwolnickiej¹⁶⁹. Obowiązki duszpasterskie pełnił również w kościele w Nowej Słupi¹⁷⁰. Nie znamy jego dalszych losów po kasacie opactwa. W sierpniu 1820 r. w czasie przeprowadzania czynności ewakuacji klasztoru nie przebywał już na Świętym Krzyżu.

Wilczyński Hieronim pochodził z miejscowości Iwaniska w powiecie opatowskim¹⁷¹. Prawdopodobnie urodził się na początku lat osiemdziesiątych XVIII w. jako syn Marcina i Jadwigi¹⁷². Do klasztoru na Łysej Górze wstąpił w 1813 r.¹⁷³ W latach 1817–1819 był komendantem parafii w Wąwolnicy¹⁷⁴. Po kasacie klasztoru był mansonarzem parafii Bodzentyn¹⁷⁵. W 1821 r. powrócił do klasztoru na Łysej Górze jako jeden z zakonników wyznaczonych do odprawiania nabożeństw oraz pełnienia posługi duchowej dla pielgrzymów¹⁷⁶. W latach 1824–1827 pełnił funkcję przełożonego klasztoru, z której został karnie usunięty za występki moralne¹⁷⁷. W kolejnych latach odbywał rekolekcje u księży reformatów w Sandomierzu¹⁷⁸. Zmarł 4 marca 1833 r. na Świętym Krzyżu¹⁷⁹.

¹⁶⁹ APL, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Wąwolnicy, sygn. 1. Zob. też: S. Wiśniewski, *Wąwolnica*, s. 94–95; J. Szczepaniak, *Spis*, s. 183.

¹⁷⁰ J. Szczepaniak, *Spis*, s. 34.

¹⁷¹ Nazwisko zakonnika w niektórych aktach zapisywano w formie „Wilczeński”. W akcie zgonu oraz schematyzmach występuje zapis „Wilczyński”.

¹⁷² W aktach odnotowano różne daty urodzenie zakonnika. Por. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213 (w 1819 r. miał mieć 28 lat); sygn. 1458, s. 149 (w 1820 r. – 35 lat); ADS, sygn. Z-36, s. 375 (rok urodzenia – 1790); sygn. Z-37, k. 65v (w 1820 r. – 35 lat); sygn. W-17, k. 23 (1820/21 – 38 lat). Akt zgonu wzmiankuje, że zmarł w 1833 r. w wieku 42 lat. W akcie tym zostały zapisane imiona rodziców zakonnika. *Słownik biograficzny księży* (t. 4, s. 213) podaje, że zakonnik urodził się w 1782 r. W księdze metrykalnej parafii Chełmce pod datą 26 września 1781 r. odnotowano chrzest Eustachego Mateusza, syna Marcina i Jadwigi Wilczyńskich. Zob. ADK, Księga chrztów, małżeństw i zgonów 1770–1796 parafii Chełmce, k. 26; <https://metryki.genbaza.pl/genbaza/detail,58907,32> (dostęp: 20.02.2022).

¹⁷³ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213; sygn. 1458, s. 149 (informacja, że przed wstąpieniem do klasztoru był wojskowym). Por. ADS, sygn. Z-36, s. 375 (1812 – rok wstąpienia do klasztoru).

¹⁷⁴ APL, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Wąwolnicy, sygn. 5–7.

¹⁷⁵ ADS, b. sygn., Akta personalne Wilczyński Hieronim, k. 2; ADS, sygn. Z-37, k. 141; sygn. W-17, k. 23; *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1821 confecta*, b.p. (Bodzentyn, dekanat bodzentyński).

¹⁷⁶ ADS, sygn. Z-37, k. 197; W *Słowniku biograficznym księży* (t. 4, s. 213) podano informację, że Hieronim Wilczyński w 1831 r. był wikariuszem w parafii Trójca, a w roku następnym w Chorzbrzanach. Wydaje się jednak, że informacje te dotyczą ks. Tomasza Wilczyńskiego. Zob. ADS, sygn. F-298, s. 125 (nr 244); b. sygn., Akta personalne Wilczyński Hieronim, k. 10–11.

¹⁷⁷ ADS, sygn. Z-36, s. 71–99.

¹⁷⁸ Tamże, s. 150–152, 166, 178–179, 187–190, 194–195, 202, 205–207, 212, 215.

¹⁷⁹ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 57, s. 97, nr 30.

Wolski Beda urodził się w 1761 r. jako syn Józefa i Katarzyny z domu Budrzycka¹⁸⁰. Pochodził z miejscowości Czajęcice należącej do parafii Waśniów¹⁸¹. Do zgromadzenia benedyktynów świętokrzyskich dołączył w 1797 r. Podczas spisywania protokołu deklaracji względem dalszego pokasacyjnego losu wyraził wolę zamieszkania w klasztorze sieciechowskim¹⁸². Po supresji pozostał jednak jako emeryt w klasztorze na Świętym Krzyżu, gdzie zmarł 31 stycznia 1833 r.¹⁸³

Wróblewski Kajetan, imię chrzestne Mikołaj, urodził się 10 września 1795 r. w Chodlu na Lubelszczyźnie jako syn Jana i Krystyny¹⁸⁴. Uczył się w szkole wydziałowej księży pijarów w Opolu¹⁸⁵. Do klasztoru benedyktynów świętokrzyskich wstąpił w 1815 r.¹⁸⁶ Święcenia kapłańskie przyjął w 1820 r. w Sandomierzu¹⁸⁷. Był nauczycielem w szkole w Nowej Słupi¹⁸⁸. Po kasacie klasztoru przez krótki czas jako wikariusz przebywał na parafii nowosłupskiej, po czym wyjechał w rodzinne strony¹⁸⁹. W 1821 r. złożył podanie do biskupa sandomierskiego z prośbą o prze-

---

W aktach zachowała się też wzmianka, że zakonnik zmarł 2 marca. Zob. ADS, sygn. Z-35, k. 175.

¹⁸⁰ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 146 (w sierpniu 1820 r. zakonnik miał 59 lat i 3 miesiące); ADS, sygn. Z-36, s. 374–375; sygn. Z-37, k. 65v. Por. APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v (informacja, że w 1819 r. miał 56 lat).

¹⁸¹ Wieś obecnie położona w powiecie ostrowieckim, w gminie Waśniów.

¹⁸² APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 146, 256.

¹⁸³ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 57, s. 95, nr 20; ADS, sygn. Z-35, k. 165–166. Akt zgonu wzmiankuje, że zmarł w wieku 71 lat. W akcie zostały zapisane imiona rodziców zakonnika.

¹⁸⁴ W aktach metrykalnych parafii Chodel pod datą 10 września 1795 r. zapisano chrzest Mikołaja (de Tolentino), syna Jana i Krystyny Wróblewskich. Wcześniej, 5 sierpnia 1793 r., chrzest przyjął Wawrzyniec Wróblewski. Zob. Archiwum parafii pw. Trójcy Świętej i Narodzenia NMP w Chodlu, Księga V metryk urodzenia od roku 1777 do 1796, https://www.ksiegi-metrykalne.pl/viewer/#chodel/Chrzty/40_1_5/40_1_5_0084.jpg; https://www.ksiegi-metrykalne.pl/viewer/#chodel/Chrzty/40_1_5/40_1_5_0095.jpg (dostęp: 23.02.2022). Datę urodzenia zakonnika potwierdzają również: AAL, KGL, sygn. Rep 60 A 252, k. 108v–109; APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213 (w 1819 r. miał mieć 24 lata); sygn. 1458, s. 150 (w 1820 r. – 25 lat). Inny rok urodzenia Kajetana Wróblewskiego (1793) podawano w schematyzmach diecezji lubelskiej.

¹⁸⁵ AAL, KGL, sygn. Rep 60 A 252, k. 108v.

¹⁸⁶ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 16v; sygn. 1457, s. 213. Por. AAL, KGL, sygn. Rep 60 A 252, gdzie informacja, że nowicjat w klasztorze świętokrzyskim rozpoczął w 1814 r.

¹⁸⁷ ADS, sygn. Z-36, s. 393–394.

¹⁸⁸ Tamże, s. 391–392, 394.

¹⁸⁹ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 257; ADS, sygn. Z-37, k. 176v; *Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno 1821 confecta*, b.p. (Słupia, dekanat opatowski).

niesienie do diecezji lubelskiej¹⁹⁰. W kolejnych latach pracował jako wikary w parafiach w Bochothnicy i Borowie¹⁹¹. Od 1827 r. pełnił obowiązki wikariusza w Blińowie, placówce filialnej parafii Potok, gdzie zmarł 15 marca 1837 r. w wieku 41 lat¹⁹². Jeszcze w 1835 r. przesłał pismo do administratora diecezji sandomierskiej, w którym prosił o umieszczenie na Świętym Krzyżu w miejsce zmarłego Hieronima Wilczyńskiego¹⁹³.

Wepliński Szczepan, imię chrzestne Stanisław Kostka, urodził się 19 listopada 1744 r. w Nowej Słupi jako syn Sebastiana i Marianny z domu Morzykrzczątki¹⁹⁴. Do zgromadzenia benedyktynów świętokrzyskich dołączył w 1795 r. Świecenia kapłańskie przyjął w 1783. W klasztorze pełnił funkcję podprzeora. Zmarł w okresie kasaty 22 lutego 1820 r. w klasztorze na Łysej Górze¹⁹⁵.

W przypadku trzech zakonników nie udało się szczegółowo ustalić dalszych ich losów po supresji klasztoru. Pierwszy z nich – Gerard Felkier – w czasie kasaty miał 73 lata. Spis zgromadzenia świętokrzyskiego z 1819 r. zawiera informację, że z woli przełożonych przeniósł się do klasztoru w Sieciechowie¹⁹⁶. Akta benedyk-

¹⁹⁰ ADS, sygn. Z-37, k. 185–186.

¹⁹¹ *Catologus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Lublinensis Anno 1822*, b.p. (Bochothnica, dekanat kazimierski); 1824, s. 91 (Borów, dekanat urzędowski); 1825, s. 111; 1826, s. 98; 1827, s. 108; 1828, s. 98.

¹⁹² AAL, KGL, sygn. Rep 60 A 252, k. 148v; sygn. Rep 60 B IIa 103, k. 51v–52; sygn. Rep 60 B IVb 10, k. 2–10v; ADS, sygn. Z-36, s. 392, 395–396; *Catologus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Lublinensis Anno Domini 1829*, s. 108 (Blinów, dekanat zaklikowski); 1831, s. 110; 1832, s. 73; 1833, s. 78; 1834, s. 87; 1835, s. 97; 1836, s. 83; 1837, s. 89; 1838, s. 101. Zob. też: D. Sowa, *Blinów – moja „mała ojczyzna” (c.d.)*, „Nowiny Szastarskie” 2017, nr 2 (11), s. 20.

¹⁹³ ADS, sygn. Z-36, s. 391–396.

¹⁹⁴ Nazwisko zakonnika zapisywano również w formie „Wypliński”, „Wypchłinski” lub „Wepchłenski”. W księgach metrykalnych parafii Słupia Nowa pod datą 19 listopada 1744 r. odnotowano chrzest Stanisława Kostki syna Sebastiana i Marianny, którzy 30 stycznia 1731 r. zawarli związek małżeński. Wcześniej chrzest przyjęły inne ich dzieci, m.in. Agnieszka (26 lutego 1732 r.), Mateusz (11 września 1736 r.), Zofia (13 maja 1739 r.). Zob. BDS, Archiwum Kapituły Kolegiackiej i Katedralnej w Sandomierzu, sygn. 645, Księga chrztów parafii Słupia 1667–1758, s. 160, 181, 197, 215, <https://bc.bdsandomierz.pl/dlibra/publication/1095/edition/1052> (dostęp: 22.02.2022); sygn. 648, Księga ślubów 1715–1772 i zgonów 1723–1775 parafii Słupia Nowa, s. 25, <https://bc.bdsandomierz.pl/dlibra/publication/1098/edition/1055> (dostęp: 22.02.2022). Datę narodzin zakonnika potwierdza również: BUW, GSD, sygn. 4g.18.6.403/XVIII/I. Akta okupacji klasztoru wzmiankują, że zakonnik w 1819 r. miał 77 lat. Z kolei w akcie zgonu z 1820 r. podano, że zmarł w wieku 60 lat.

¹⁹⁵ APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 32, s. 7, nr 16.

¹⁹⁶ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1456, k. 17; sygn. 1457, s. 214. Co ciekawe, zakonnik podpisał się pod protokołem rozpoczęcia czynności okupacyjnych z 11 czerwca 1819 r. Zob. sygn. 1456, k. 2v.

tynów sieciechowskich faktycznie potwierdzają, że był członkiem zgromadzenia, ale w 1817 r.¹⁹⁷ W późniejszych materiale źródłowym brakuje informacji na jego temat. Dwóch pozostałych zakonników było braćmi zakonnymi. Donat Czarski w 1819 r. miał 77 lat. Jego osoba nie została odnotowana w protokole ewakuacji klasztoru. Nie znamy zatem jego dalszych losów. Z kolei mający 20 lat Ambroży Królikowski, otrzymawszy jednorazową kompetencję, po 4 latach pobytu w klasztorze powrócił do stanu osób świeckich¹⁹⁸.

Zakończenie

Przedstawione biografie ostatnich benedyktynów świętokrzyskich dowodzą, że po supresji klasztoru w większości podjęli oni pracę duszpasterską w ośrodkach parafialnych na terenie kilku diecezji, przede wszystkim sandomierskiej, ale też lubelskiej, kujawsko-kaliskiej, krakowskiej oraz przemyskiej i tynieckiej (następnie tarnowskiej). Dalsze losy kilku z nich związały się z prepozyturami klasztoru świętokrzyskiego. Przejście do pracy parafialnej stanowiło wybór większości duchowieństwa zakonnego w okresie dziwiętnastowiecznych kasat klasztornych¹⁹⁹. Trudno jednoznacznie ocenić ten stan rzeczy choćby jako przejaw braku umiłowania życia zakonnego. Decydowały raczej zwykły pragmatyzm i realizm zakonników, dla których posługa parafialna dawała możliwość ustabilizowania szeroko rozumianej sytuacji życiowej. Niektórzy z nich wyróżnili się następnie postawą powołania kapłańskiego, ale też umiejętnością gospodarowania dobrami doczesnymi parafii. Zachowane zabytki w postaci nagrobków i tablic epitafijnych dla upamiętnienia ich osoby świadczą, że byli kapłanami sumiennie dbającymi o sprawę duchowe i materialne kościoła.

Niektórzy z zakonników po supresji klasztoru pozostali we wspólnotach zakonnych. Trzech mnichów świętokrzyskich zdecydowało się przenieść do klasztoru w Pułtusk, który zgodnie z decyzją Deputacji Spraw Zniesionych Instytutów Duchownych został wyznaczony na mieszkanie dla benedyktynów z obszaru Królestwa Polskiego. W tych samych okolicznościach z klasztoru w Sieciechowie przeniosło się do Pułtuska dwóch innych zakonników, co dowodzi, że kierunek

¹⁹⁷ ADS, sygn. Z-34, s. 510, 518–520.

¹⁹⁸ APR, ZDP, Sukcesje, sygn. 1458, s. 143, 157, 261, 268–269.

¹⁹⁹ P.P. Gach, *Kasaty zakonów*, s. 110–115; R. Prejs, *Zakonnicy franciszkańscy Królestwa Polskiego po kasacie 1864 r. Dzieje – postawy*, Warszawa 2003, s. 350–351.

ten nie cieszył się dużym zainteresowaniem mieszkańców domów zakonnych zniesionych w 1819 r.²⁰⁰ Bardziej preferowana przez zakonników była propozycja przejścia do pracy parafialnej. Benedyktyni świętokrzyscy dość długo mieli nadzieję na przywrócenie skasowanego klasztoru, która tylko częściowo została spełniona. W 1821 r. trzech zakonników zostało wyznaczonych do odprawiania nabożeństw dla pątników przybywających do sanktuarium Świętego Krzyża. Nie wolno byłoby im jednak przyjmować nowych kandydatów do zakonu. Ostatni z nich pozostał na Łysej Górze do dnia swojej śmierci w 1854 r., będąc jeszcze świadkiem zamieszkania w opustoszałym klasztorze księży zdrojnych, skazanych na pokutę za wykroczenia przeciw moralności. Należy stwierdzić, że pokasacyjny pobyt na Łysej Górze dla tej grupy mnichów świętokrzyskich okazał się czasem ciężkiej próby. Musieli bowiem mierzyć się z postępującą ruiną zabudowań klasztornych, swego dawnego domu. Towarzyszyło im poczucie rozgoryczenia wynikające z trudnej sytuacji materialnej. Z tego też zapewne powodu dochodziło między nimi do nieporozumień i waśni, czego dowodzą zapisy akt konsystorskich.

Nie wszyscy zakonnicy po kasacie klasztoru potrafili odnaleźć się w nowej rzeczywistości. W świetle zachowanej dokumentacji kilku z nich regularnie otrzymywało suspensy w związku z nagannym postępowaniem i stylem życia nieprzystającym osobie duchownej. Jeden z benedyktynów ostatecznie zakończył żywot w domu odosobnienia i poprawy dla Księży Demerytów w Liszkowie. Supresja klasztoru w pewnym sensie obnażyła słabości postaw moralnych i wartości duchowych zakonników. Co ciekawe, problemy te w głównej mierze uwidoczniły się u mnichów, którzy w czasie kasaty byli w wieku średnim i mieli za sobą co najmniej kilka lat życia zakonnego. Znacznie rzadziej kryzys formacji religijnej dotyczył młodszych zakonników, którzy tuż przed kasatą zdążyli złożyć profesję zakonną, tym samym rozeznać swoje powołanie. Okazali się oni bardziej odporni psychicznie i duchowo w obliczu wyzwań i trudności, jakie przyniosła supresja klasztoru. Co ważne, po kasacie żaden z mnichów (poza jedną osobą, ale bez ślubów zakonnych) nie zrezygnował z życia osoby duchownej. Ogólny odsetek zakonników, którzy zdecydowali się na taki krok po 1819 r., był stosunkowo nieduży²⁰¹. Dowodzi to poniekąd, że przeżyty nowicjat i pogłębiona w ramach niego dojrzałość chrześcijańska okazały się solidnym fundamentem, aby wytrwać na drodze życia duchownego.

²⁰⁰ R. Stępień, *Losy benedyktynów*, s. 373.

²⁰¹ P.P. Gach, *Zakony w diecezji*, s. 182–183; tenże, *Kasaty zakonów*, s. 110–115.

Niniejszy artykuł w założeniu stanowi punkt wyjścia do dalszych studiów nad problematyką losów duchowieństwa zakonnego w okresie dziewiętnastowiecznych kasat klasztornych. Mamy nadzieję, że opracowane biogramy ze względu na wartość faktograficzną pozwolą w przyszłości bardziej szczegółowo odpowiedzieć na pytanie o to, jakie były pokasacyjne dzieje zakonników z klasztorów suprymowanych w 1819 r. Jak wyglądało ich położenie materialne, status społeczny, kondycja zdrowotna, ale też przywiązanie do życia duchownego. Najbliższe tym zagadnieniom pozostają badania prowadzone nad losem zakonników franciszkańskich Królestwa Polskiego po kasacie 1864 r., które mogą stanowić inspirację dla podobnych rozważań dla kasaty zapoczątkowanej w 1819 r.²⁰²

BIBLIOGRAFIA (BIBLIOGRAPHY)

Archiwalia

Archiwum Archidiecezjalne Lubelskie

Akta Konsystorza Generalnego Lubelskiego

sygn. Rep 60 A 252, Wykaz tabelaryczny duchowieństwa świeckiego, 1835–1838.

sygn. Rep 60 B IIa 103, Lista imienna duchowieństwa świeckiego i zakonnego diecezji lubelskiej, 1829.

sygn. Rep 60 B IVb 10, Akta parafii Blinów.

sygn. Rep 60 B IVb 229, Akta parafii Wąwolnica.

Archiwum Diecezjalne w Kielcach

Księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej w Kielcach (Katedra), sygn. 117, Księga chrztów 1763–1765; sygn. 151, Księga małżeństw 1718–1753.

Księga chrztów, małżeństw i zgonów 1770–1796 parafii Chełmce.

Archiwum Diecezjalne w Płocku, Księgi metrykalne, sygn. 3998.

Archiwum Diecezjalne we Włocławku

Akta Konsystorza Generalnego Włocławskiego

Akta personalne nr 102, Dychalski Adam.

Akta personalne nr 545, Skarzyński Emeryk Paweł.

Archiwum Diecezji Sandomierskiej

²⁰² R. Prejs, *Źródła do dziejów zakonników Królestwa Polskiego po kasacie klasztorów w 1864 r. Szkic zagadnienia*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1997, t. 67, s. 333–347; tenże, *Zakonnicy franciszkańscy*; tenże, *Słownik biograficzny zakonników franciszkańskich Królestwa Polskiego po kasacie 1864 r.*, Poznań 2004. Zob. też: W. Zawadzki, *Losy franciszkańców w Prusach Zachodnich w okresie kasat ich klasztorów*, „Hereditas Monasteriorum” 2013, t. 2, s. 95–107; Z. Włodarczyk, *Losy zakonników i zakonnice z klasztorów skasowanych w Wielkim Księstwie Poznańskim (do 1841 r.)*, „Przegląd Archiwalno-Historyczny” 2021, t. 8, s. 7–27.

Zespół nr 1 Kuria Diecezjalna w Sandomierzu

- b. sygn., Akta parafii Koniemłoty (1809–1825).
- b. sygn., Akta parafii Nowa Słupia (1801–1844 I).
- b. sygn., Akta personalne Słabowski Eligiusz.
- b. sygn., Akta personalne Wilczyński Hieronim.
- sygn. F-297, Własnoręczne życiorysy kapłanów [1833] (1835).
- sygn. F-298, Wykaz duchowieństwa diecezji sandomierskiej na podstawie ich własnoręcznych życiorysów (1835).
- sygn. F-305, Akta śmierci kapłanów (1844–1858).
- sygn. FB-39, Akta personalne Berger Wiktor.
- sygn. FB-79, Akta personalne Bojakowski Wawrzyniec.
- sygn. FC-89, Akta personalne Czernski Euzebiusz.
- sygn. FD-62, Akta personalne Dychalski Adam.
- sygn. FF-33, Akta personalne Fürst Gabriel.
- sygn. FG-68, Akta personalne Gosławski Paweł.
- sygn. FK-53, Akta personalne Kędzierski Grzegorz.
- sygn. FM-110, Akta personalne Mołętowski Wermund.
- sygn. PR-344, Akta parafii Świętej Trójcy w Starachowicach [Wierzbnik] (1799–1844).
- sygn. PR-50, Akta parafii w Czermnie (1847–1983).
- sygn. W-1, Wizytacja generalna (pasterska) dekanatu opatowskiego i kunowskiego (1821).
- sygn. W-15, Akta wizytacji dziekańskich (1819–1820).
- sygn. W-17, Akta wizytacji dziekańskich (1820–1821).
- sygn. W-20, Akta wizytacji dziekańskich (1825).
- sygn. Z-34, Akta benedyktynów z Sieciechowa (1804–1823).
- sygn. Z-35, Akta benedyktynów ze Świętego Krzyża (1822–1836).
- sygn. Z-36, Akta benedyktynów ze Świętego Krzyża (1823–1844).
- sygn. Z-37, Akta kościoła i klasztoru benedyktyńskiego na Łysej Górze (1818–1821).
- sygn. Z-38, Akta kościoła i klasztoru benedyktyńskiego na Łysej Górze (1851–1863).
- sygn. Z-39, Akta kościoła i klasztoru benedyktyńskiego na Łysej Górze [1821] (1845–1929).

Archiwum Główne Akt Dawnych

Metryka Koronna, Sigillata, sygn. 40.

Centralne Władze Wyznaniowe Królestwa Polskiego, sygn. 578, 724.

Archiwum Państwowe w Kielcach

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Czermnie, sygn. 37

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Mnichowie, sygn. 30, 33.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Rembieszycach, sygn. 23.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Słupi Nowej, sygn. 32, 52, 56, 57, 85, 89.

Archiwum Państwowe w Kielcach Oddział w Sandomierzu

Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej w Malicach Kościelnych, sygn. 15.

Archiwum Państwowe w Lublinie

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Opolu, sygn. 47.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Wąwolnicy, sygn. 1, 4–7.

Archiwum Państwowe w Łodzi

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Kodrąbiu, sygn. 11, 14–16.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Krępie, sygn. 7–9.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Sędziejowicach, sygn. 18, 71.

Archiwum Państwowe w Radomiu

Urząd Stanu Cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Wyśmierzyce, sygn. 1, 5.

Zarząd Rolnictwa i Dóbr Państwowych Guberni Radomskiej, Kieleckiej, Lubelskiej i Siedleckiej, Sukcesje, sygn. 1456–1458.

Archiwum Państwowe w Suwałkach

Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej w Liszkowie, sygn. 60.

Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Pułtusk

Archiwum konwentu płocko-pułtuskiego benedyktynów, sygn. 326, 364.

Archiwum parafii pw. Trójcy Świętej i Narodzenia NMP w Chodlu

Księga V metryk urodzenia od roku 1777 do 1796.

Biblioteka Diecezjalna w Sandomierzu

b. sygn., Księgi ochrzczonych z par. kolegiackiej/katedralnej Sandomierz, Księga akt ochrzczonych 1750–1775.

Archiwum Kapituły Kolegiackiej i Katedralnej w Sandomierzu, sygn. 645, Księga chrztów parafii Słupia 1667–1758; sygn. 648, Księga ślubów 1715–1772 i zgonów 1723–1775 parafii Słupia Nowa.

Biblioteka Jagiellońska w Krakowie

Starodruki

sygn. 39406 I, Kazanie o doskonałości, gorliwości y męstwie S. Bazylego wielkiego zakonodawcy, Arcy Biskupa y doktora miane w cerkwi św. Trójcy u JI. XX. Bazyliańców przez J. X. Wincenego Szczytyńskiego Zakonu S. Benedykta Pisarza Apostolskiego Spowiednika ordynarynego WW. PP. Benedyktynek wileńskich dnia 12 stycznia roku 1780.

sygn. Aug. 7251, Zdania wyborne z ksiąg Blozysza Opata Z.S. Benedykta wybrane (...). Teraz polskim językiem z Przydatkiem maxym potrzebnych y rozmowy polityczney wydane Przez X. W[incentego] S[zczytyńskiego] O. WW. PP. BB. Wileńskich (...), 1778.

sygn. 103726 II, Popis Publiczny Uczniów Szkoły Wojewódzkiej XX. Benedyktyńców w Pułtusk, 1822–1828.

Biblioteka Narodowa w Warszawie

Starodruki

sygn. SD W.1.791, Izydor Schwartz, Congregatio Benedictino-Polona abbatum praelatorum et monachorum monasteriis per utramque Poloniam et Magnum Ducatum Lithvaniae sub regula s. patris Benedicti militantium a felic. record. SS. D. N. Clemente XI pontifice maximo sub titulo Sanctae Crucis erecta et confirmata. Cum expressione nominum, cognominum, officiorum, aetatis, annorum professionis et sacerdotii, omnium et singularum personarum sub tempus capituli generalis in archicoenobio Tynecensi MDCCLXXIV [1774] luci publicae praesentata.

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

Gabinet Starych Druków

sygn. 4g.15.2.128/XVIII/I, Series abbatum, praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino-Poloniae sub titulo Sanctae Crucis in Regno Poloniae & M. Duc. Lithuaniae a SS. D.N. Clemente XI Pont. Max. erectae & confirmatae cum expressione nominum, cognominum, officiorum, annorum aetatis, professionis & sacerdotii disposita. Atque sub tempus capituli generalis in monasterio Plocensi celebrati MDCCLXXVII [1777] luci publicae praesentata, Calissii.

sygn. 4g.18.6.404/XVIII/I, Series abbatum, praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino-Poloniae sub titulo Sanctae Crucis in Regno Poloniae & M. Duc. Lithuaniae a SS. D.N. Clemente XI Pont. Max. erectae & confirmatae cum expressione nominum, cognominum, officiorum, annorum aetatis, professionis & sacerdotii disposita. Atque sub tempus capituli generalis in monasterio Lubinensi celebrati MDCCLXXX [1780] luci publicae praesentata, Lesnae.

sygn. 4g.18.7.198/XVIII/I, Monasteria exemptae Congregationis Benedictino-Poloniae sub titulo Sanctae Crucis a Smo Dno. D. Clemente XI Papa unita cum serie praelatorum ac monachorum mandatô & autoritate capituli generalis in monasterio Lubinensi celebrati luci publicae demonstrata anno 1780 ultimis Decembris, Lublini.

sygn. 4g.4.9.22/XVIII/I, Monasteria exemptae Congregationis Benedictino-Poloniae sub titulo Sanctae Crucis a Smo Dno. D. Clemente XI, Papa unita com serie praelatorum ac monachorum mandatô & autoritate capituli generalis in monasterio Calvomontano S. Crucis celebrati luci publicae praesentata anno MDCCLXXXIII [1783] mediis Novembris, Posnaniae.

sygn. 4g.18.4.58/XVIII/I, Catalogus monasteriorum, praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino-Poloniae Sanctae Crucis, Varsaviae, 1787.

sygn. 4g.15.4.160/XVIII/I, Catalogus monasteriorum, praelatorum & monachorum Congregationis Benedictino-Poloniae Sanctae Crucis in Regno Poloniae & M.D.L. existentium, Posnaniae, 1789.

sygn. 4g.15.4.159/XVIII/I, Catalogus monasteriorum, praelatorum & monachorum Ordinis S.P. Benedicti Congregationis Benedictino-Poloniae Sanctae Crucis in Regno Poloniae & M.D.L. existensium, Vilnae, 1792.

sygn. 4g.18.6.403/XVIII/I, Regimen Generale Congregationis Benedictae sub titulo Inventionis S. Crucis post Congressum in monasterio Calvo-Montano S. Crucis A.D. 1797 Die 15. Sept[embris]

Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu

Starodruki

sygn. XVIII-2677, Nomina Vivorum et Defunctorum professorum Fratrum Congregationis per Regnum Poloniae et Magnum Ducatum Lithuaniae Ordinis Sancti Patris Benedicti conscripta A.D. 1759.

sygn. XVIII-3598, Chyliński Benignus. Congregatio Benedictino Polona Abbatum Praelatorum et Monachorum. In Monasteriis per utramque Poloniam et Magnum Ducatum Lithuaniae sub Regula SS. Benedicti militantium a felice record. Clementi XI. Pontifice Maximo Sub Titulo Sanctae Crucis An. D. 1719. fundata et erecta. Anno vero praesenti 1768. cum. expresione nominum, cognominū, annorum professionis et officiorum Luci publicae praesentata. Cracoviae, typis Seminarii Episcopalis academico Diocesani.

Źródła drukowane

Catalogi et elenchi universi cleri Dioecesis Plocensis, t. 1, 1772–1830, oprac. M.M. Grzybowski, Płock 2010; t. 2, 1831–1852, oprac. M.M. Grzybowski, Płock 2012.

Catologus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Lublinensis Anno Domini, 1822–1838.

Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Sandomiriensis pro Anno, 1821–1833.

Consignatio Cleri Saecularis ac Regularis in Dioecesi Kielcensi Reperebilis (1819).

Elenchus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis pro Anno, 1826–1869.

Elenchus Cleri Saecularis et Regularis Dioecesis Cracoviensis, 1819–1823.

Kościół i społeczeństwo Małopolski w II połowie XVIII w. Materiały źródłowe, t. 2, *Duchowieństwo diecezji krakowskiej*, oprac. J. Szczepaniak, Lublin 2011.

Księgi metrykalne kościołów radomskich z lat 1591–1795, seria A: *Metryki chrztów*, t. 10, *Kościół św. Jana Chrzyciela 1772–1795*, oprac. D. Kupisz, red. D. Kupisz, Radom 2012.

Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskiem 1824, R. 1, wyd. J.A. Radomiński, Warszawa 1824

Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskiem 1826, R. 2, wyd. J.A. Radomiński, Warszawa 1826–1827.

Rocznik Religijny Wyznań Chrześcijańskich w Królestwie Polskiem na rok 1847 wydany za upoważnieniem rządu przez Karola Moycho, R. 1, Warszawa 1847.

Schematismus Universi Cleri Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat., 1810–1820.

Schematismus Universi Cleri Dioeceseos Tynecensis Anno, 1824–1827.

Schematismus Universi Vener. Cleri Dioeceseos Tarnoviensis, 1828–1877.

Opracowania

- Borowski F.T., *Dekret kasacyjny z roku 1819 i jego wykonanie w stosunku do zakonów diecezji sandomierskiej*, „*Studia Sandomierskie*” 2011, t. 18, nr 1, s. 7–162.
- Bracha K., *Święty Krzyż w badaniach interdyscyplinarnych. Komentarz i bibliografia za lata 1986–2017*, w: *Z przeszłości opactwa łysogórskiego. Materiały sympozjum, które odbyło się w dniach 26–27 maja 1986 r. w klasztorze na Świętym Krzyżu, w 50. rocznicę przybycia Misjonarzy Oblatów MN do pobenedyktyńskiego opactwa na Świętym Krzyżu*, red. K. Bracha, J. Różański, M. Marczevska, Kielce 2018, s. 133–172.
- Chomentowska E., *Bibliografia schematyzmów zakonów męskich z ziem dawnej Rzeczypospolitej z lat 1718–1918*, Lublin 2016.
- Chomentowska E., *Schematyzmy zakonów męskich z ziem dawnej Rzeczypospolitej z lat 1718–1918. Studium źródłoznawcze*, Lublin 2016.
- Debaty świętokrzyskie*, vol. 3, „200 lat kasaty Świętego Krzyża. Kasata opactwa benedyktyńskiego ze Świętego Krzyża na Łyścu w 1819 r. Przyczyny, przebieg i konsekwencje”. *Materiały z konferencji odbytej na Św. Krzyżu w dniach 31.05–1.06.2019 r.*, red. K. Bracha, Kielce 2020.
- Derwich M., *Materiały do słownika historyczno-geograficznego dóbr i dochodów dziesięcinnych benedyktyńskiego opactwa św. Krzyża na Łysej Górze do 1819 r.*, Wrocław 2000.
- Derwich M., *Szkoły w dobrach i parafiach opactwa łysogórskiego*, w: *Nauczanie w dawnych wiekach. Edukacja w średniowieczu i u progu ery nowożytnej. Polska na tle Europy*, red. W. Iwańczak, K. Bracha, Kielce 1997, s. 47–66.
- Filozofia wileńska XIX i XX wieku*, red. J.J. Jadacki, Bydgoszcz 2015.
- Gach P.P., *Kasaty zakonów na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i Śląska 1773–1914*, Lublin 1984.
- Gach P.P., *Opactwo i sanktuarium benedyktynów na Świętym Krzyżu w XVIII i XIX wieku*, w: *Z przeszłości opactwa łysogórskiego. Materiały sympozjum, które odbyło się w dniach 26–27 maja 1986 r. w klasztorze na Świętym Krzyżu, w 50. rocznicę przybycia Misjonarzy Oblatów MN do pobenedyktyńskiego opactwa na Świętym Krzyżu*, red. K. Bracha, J. Różański, M. Marczevska, Kielce 2018, s. 53–76.
- Gach P.P., *Opactwo i sanktuarium Świętego Krzyża w epoce kasat zakonnych (XVIII–XIX wiek)*, w: *Klasztor na Świętym Krzyżu w polskiej kulturze narodowej*, red. D. Olszewski, R. Gryz, Kielce 2000, s. 153–169.
- Gach P.P., *Struktury i działalność duszpasterska zakonów męskich na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i Śląska w latach 1773–1914*, Lublin 1999.
- Gach P.P., *Zakony w diecezji kieleckiej 1805–1914*, „*Nasza Przeszłość*” 1983, t. 59, s. 165–213.
- Gacki J., *Benedyktyński klasztor Świętego Krzyża na Łysej Górze*, Warszawa 1873.
- Gawęcka B.M., *Cykl malarski Franciszka Smuglewicza na Świętym Krzyżu*, „*Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach*” 2007, t. 23, s. 45–68.
- Gerber R., *Szkoła wojewódzka księży benedyktynów w Pułtuskach (1815–1831)*, w: *Pułtusk. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. 2, Warszawa 1975.

- Gwóźdź J., *Kultura pisma i książki w żeńskich klasztorach dawnej Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku*, Katowice 2015.
- Gwóźdź J., „Pomoc nie tylko dla zgromadzenia mego...” *Działalność edytorska benedyktynek wileńskich za rządów księżki Franciszki Anny Wołłowiczówny*, „*Studia Polonistyczne*” 2017, nr 2, s. 67–91.
- Janeczek Ł., *Gospodarka w dobrach skasowanego klasztoru oo. Cystersów w Koprzywnicy w latach 1819–1864*, Zielona Góra 2019.
- Kaliszuk J., ‘*Codices deperditi*’. *Średniowieczne rękopisy łacińskie Biblioteki Narodowej utracone w czasie II wojny światowej*, t. 1–3, Wrocław 2016 (Dziedzictwo Kulturowe po Skasowanych Klasztorach, red. M. Derwich, 8/1–3).
- Kanior M., *Końcowe dzieje Polskiej Kongregacji Benedyktyńskiej Świętego Krzyża (1772–1864)*, „*Analecta Cracoviensia*” R. 14, 1982, s. 557–609.
- Kanior M., *Polska Kongregacja Benedyktyńska Świętego Krzyża 1709–1864*, Kraków 2000.
- Kanior M., *Życie polskich benedyktynów w XVIII wieku*, „*Analecta Cracoviensia*” R. 13, 1981, s. 443–487.
- Karkocha M., *Parafia Rembieszyce 1438–2012. Studium z dziejów społeczności lokalnej*, Łódź 2013.
- Karkocha M., *Parafia Rembieszyce w latach 1800–1945. Wybrane zagadnienia*, „*Przegląd Nauk Historycznych*” R. 12, 2013, nr 1, s. 123–180.
- Kasaty klasztorów na obszarze dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów i na Śląsku na tle procesów sekularyzacyjnych w Europie*, t. 1–4, red. M. Derwich, Wrocław 2014 (Opera ad Historiam Monasticam Spectantia. Series I: Colloquia 8/I–IV).
- Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 3, *Województwo kieleckie*, red. J.Z. Łoziński, B. Wolff, z. 4, *Powiat kielecki*, oprac. T. Przykowski, Warszawa 1957.
- Kiryk F., *Nowa Słupia miasto klasztoru świętokrzyskiego*, „*Studia Sandomierskie*” 2013, t. 20, nr 1, s. 129–179.
- Kośka M., *Dekret abpa Franciszka Skarbka-Malczewskiego z 17 IV 1819 r. w sprawie supresji klasztorów w Królestwie Polskim*, „*Hereditas Monasteriorum*” 2016, t. 8, s. 367–378.
- Kronika kościelna i rozmaitości*, „*Pamiętnik Religijno-Moralny*” 1856, t. 30, nr 2.
- Kupisz D., *Staropolski zasób archiwalny parafii św. Jana Chrzciciela w Radomiu*, „*Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*” 2019, t. 111, s. 185–202.
- Kuropatnicki E.A., *Geografia albo dokładne opisanie królestw Galicyi i Lodomeryi*, Lwów 1858.
- Łoza S., *Kawalerowie Orderu Świętego Stanisława 1765–1813*, Warszawa 1925.
- Łyjak W.Z., *Ignacy Dominik Radziszewski (1782–1853) i jego familia*, „*Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej*” R. 65, 2015, s. 5–46.
- Łyjak W.Z., *Powiaślańskie dobra benedyktyńskie w dobie kasaty. Część 1.*, „*Powiaśle Lubelskie. Pismo Regionalnego Towarzystwa Powiaślan w Wilkowie*” 2014, nr 1 (57), s. 3–7; cz. 2, nr 2 (58), s. 4–8; cz. 3, 2014, nr 3 (59), s. 10–18; cz. 4, 2014, nr 4 (60), s. 7–12; cz. 5, 2015, nr 1 (61), s. 9–19; cz. 6, 2015, nr 2 (62), s. 9–12.

- Massalski A., *Księża demeryci na Łysej Górze (1852–1863)*, w: *Z przeszłości opactwa tyso-górskiego. Materiały sympozjum, które odbyło się w dniach 26–27 maja 1986 r. w klasztorze na Świętym Krzyżu, w 50. rocznicę przybycia Misjonarzy Oblatów MN do pobenedyktyńskiego opactwa na Świętym Krzyżu*, red. K. Bracha, J. Różański, M. Marczevska, Kielce 2018, s. 85–122.
- Massalski A., *Miejsce pokuty i poniżenia. Instytut Księży Zdrożnych (1853–1863) i więzienie rosyjskie (1886–1914) na Świętym Krzyżu*, w: *Klasztor na Świętym Krzyżu w polskiej kulturze narodowej*, red. D. Olszewski, R. Gryz, Kielce 2000, s. 171–192.
- Michalski M., *Ojczyznę wolną racz nam wrócić, Panie... Rzecz o bitwie sędziejowickiej*, „Ziemia Łódzka. Pismo samorządowe województwa łódzkiego” 2013, nr 1 (136), s. 12–13.
- Nowak A., *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786–1985*, t. 1–4, Tarnów 1999–2004.
- Nowakowski R., *Przed 200-leciem Diecezji Sandomierskiej. Kapłani pierwszego stulecia. (Excerpta archivalia)*, „Kronika Diecezji Sandomierskiej” R. 104, 2011, nr 7–8.
- Okupiński M., *Historia i zabytki gminy Sędziejowice*, w: *1863–2013. Gmina Sędziejowice w 150. Rocznicę Powstania Styczniowego*, red. B. Magdziak, B. Topor, Sędziejowice 2013, s. 9–37.
- Olczyk A., *Kodrąb – moja mała Ojczyzna. Ocalić od zapomnienia...*, Częstochowa 2017.
- Pardyka A., *Z dziejów wąwolnickiej szkoły*, „Widnokrąg. Czasopismo Regionalnego Towarzystwa Przyjaciół Wąwolnicy, Urzędu Gminy, Parafii i Społeczeństwa” 2007, nr 2, s. 36–46.
- Partyka W., *Dom poprawy dla duchownych w Liszkowie w latach 1835–1852*, „Nasza Przeszłość” 2016, t. 125, s. 191–205.
- Pestka W., *Jak mało... ks. Józef Gacki (1805–1876) – zarys biografii*, Radom 2012.
- Pękowska M., *Szkoła podwydziałowa w Kielcach (1780–1794)*, w: A. Meissner, R. Ślęczka, M. Pękowska, *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794. Szkoły w Wydziale Małopolskim*, t. 6, Warszawa 2018 (seria: *Komisji Edukacji Narodowej model szkoły i obywatela – koncepcje, doświadczenia i inspiracje*), s. 199–221.
- Piotrowska B., *Święty Krzyż w piśmiennictwie. Katalog wystawy*, Kielce 2006.
- Prejs R., *Słownik biograficzny zakonników franciszkańskich Królestwa Polskiego po kasacie 1864 r.*, Poznań 2004.
- Prejs R., *Zakonnicy franciszkańscy Królestwa Polskiego po kasacie 1864 r. Dzieje – postawy*, Warszawa 2003.
- Prejs R., *Źródła do dziejów zakonników Królestwa Polskiego po kasacie klasztorów w 1864 r. Szkic zagadnienia*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1997, t. 67, s. 333–347.
- Przybyszewski B., *Katalog kanoników Krakowskiej Kapituły Katedralnej w XVIII w.*, Kraków 2009.
- Saletra W., *Duchowieństwo obszaru między Wisłą a Pilicą wobec powstania listopadowego 1830–1831*, „Teki Komisji Historycznej” R. 8, 2011, s. 141–160.
- Saletra W., *Krakowskie i sandomierskie w czas powstania listopadowego. Administracja, wysiłek zbrojny, postawa społeczeństwa*, Sandomierz 2006.

- Skarbek J., Ziółek J., *Duchowieństwo chrześcijańskie wobec powstania listopadowego*, w: *Powstanie listopadowe 1830–1831. Dzieje wewnętrzne, militaria, Europa wobec powstania*, red. W. Zajewski, wyd. 2, Warszawa 1990, s. 190–226.
- Sobieszczański F.M., *Wycieczka archeologiczna w niektóre strony guberni radomskiej odbyta w miesiącu wrzeźniu r.z. (dokończenie)*, „Biblioteka Warszawska. Pismo poświęcone naukom, sztukom i przemysłowi” 1852, t. 1, s. 55–118.
- Sowa D., *Blinów – moja „mała ojczyzna” (c.d.)*, „Nowiny Szastarskie” 2017, nr 2 (11), s. 16–21.
- Stalmach K., *Kasata klasztoru benedyktynów sieciechowskich w 1819 r. i zarząd ich majątkiem w okresie konstytucyjnym (1819–1831)*, Garbatka Letnisko 2020.
- Stanaszek B., Nowakowski R., *Słownik biograficzny księży diecezji sandomierskiej XIX–XX w.*, t. 1–2, Sandomierz 2014–2015.
- Stanaszek B., Nowakowski R., Tylec P., *Słownik biograficzny księży diecezji sandomierskiej XIX–XX w.*, t. 3–4, Sandomierz 2017–2019.
- Stępień R., *Losy benedyktynów sieciechowskich po kasacie opactwa w 1819 roku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2018, t. 110, s. 357–379.
- Szczepaniak J., *Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII wiek)*, Kraków 2008.
- Szcutnik P., *Duchowieństwo dekanatu szadkowskiego w roku 1835*, „Biuletyn Szadkowski” 2007, t. 7, s. 27–60.
- Trzepizur D., *Obrazy Franciszka Smuglewicza w kościele pobenedyktynskim na Świętym Krzyżu*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego” R. 2, 1964, s. 231–271.
- Winiarz A., *Szkolnictwo Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego (1807–1831)*, Lublin 2002.
- Wiśniewski J., *Dekanat konecki*, Radom 1913.
- Wiśniewski J., *Dekanat opatowski*, Radom 1907.
- Wiśniewski J., *Dekanat radomski*, Radom 1911.
- Wiśniewski J., *Diecezja częstochowska. Opis historyczny kościołów i zabytków w dekanatach: będzińskim, dąbrowskim, sączowskim, zawierckim i żareckim oraz parafii Olsztyn*, Mariówka 1936.
- Wiśniewski J., *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Stopnickiem*, Mariówka 1929.
- Wiśniewski J., *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Jędrzejowskiem*, Mariówka 1930.
- Wiśniewski J., *Seminarium duchowne rzym.katol. w Sandomierzu 1820–1920 oraz stuletni katalog duchowieństwa świeckiego diecezji sandomierskiej*, Sandomierz 1926.
- Wiśniewski S., *Wąwolnica w okresie zaborów (1795–1918)*, w: *Dzieje Wąwolnicy (do 1918 roku)*, red. S. Partycki, Wąwolnica 1992, s. 93–112.
- Włodarczyk Z., *Losy zakonników i zakonnice z klasztorów skasowanych w Wielkim Księstwie Poznańskim (do 1841 r.)*, „Przegląd Archiwalno-Historyczny” 2021, t. 8, s. 7–27.

Wójcik W., *Domy Demerytów w Królestwie Polskim (1836–1885)*, „Prawo Kanoniczne” 1981, t. 24, nr 3–4, s. 225–255.

Zawadzki W., *Losy franciszkanów w Prusach Zachodnich w okresie kasat ich klasztorów*, „Hereditas Monasteriorum” 2013, t. 2, s. 95–107.

Zub J., *Benedyktyni w Koniemłotach*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” R. 16, 2010, nr 30, s. 17–23.

Strony internetowe

Cyfrowa Biblioteka Diecezjalna w Sandomierzu, <https://bc.bdsandomierz.pl/dlibra>

Projekt „Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX w.: losy, znaczenie, inwentaryzacja”, <http://www.kasaty.uni.wroc.pl>

Projekt „Ludność historycznego powiatu lubelskiego w latach 1594–1900 w świetle rejestracji metrykalnej”, <https://www.ksiegimetrykalne.pl>

Serwis FamilySearch, <https://www.familysearch.org>

Serwis Metryki GenBaza, <https://metryki.genbaza.pl/>

O autorze:

dr Robert Stępień – historyk, Katedra Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii Instytutu Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Zainteresowania naukowe: przyczyny, przebieg i skutki kasat klasztornych w XVIII i XIX w.; losy i znaczenie poklasztorowego dziedzictwa kulturowego; historia opactwa benedyktynów w Sieciechowie; współczesne problemy archiwistyki i zarządzania dokumentacją.

---

e-mail: robert.stepien@mail.umcs.pl

